

**UCHWAŁA Nr XVI/111/2026
RADY GMINY ŻOŁYNIA
z dnia 4 marca 2026 r.**

w sprawie wystąpienia z wnioskiem do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, za pośrednictwem Wojewody Podkarpackiego o nadanie miejscowości Żołynia statusu miasta i ustalenie jego granic.

Na podstawie art. 4 ust. 2 oraz art. 4b ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity - Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 ze zm.) oraz § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu postępowania przy składaniu wniosków dotyczących tworzenia, łączenia, dzielenia, znoszenia i ustalania granic gmin, nadawania gminie lub miejscowości statusu miasta, ustalania i zmiany nazw gmin i siedzib ich władz oraz dokumentów wymaganych w tych sprawach (tekst jednolity - Dz.U. z 2014 r., poz. 310), po przeprowadzeniu konsultacji społecznych Rada Gminy Żołynia uchwala, co następuje:

§ 1. Pozytywnie opiniuje się starania w sprawie nadania statusu miasta miejscowości Żołynia i ustalenia jego granicy w oparciu o obręb geodezyjny Żołynia.

§ 2. 1. Uwzględniając przeprowadzone na terenie Gminy Żołynia konsultacje społeczne, postanawia się wystąpić do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji za pośrednictwem Wojewody Podkarpackiego z wnioskiem o nadanie miejscowości Żołynia statusu miasta oraz ustalenie jego granic.

2. Treść wniosku wraz z uzasadnieniem stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Żołynia.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

*Załącznik
do uchwały Nr XVI/111/2026
Rady Gminy Żołynia
z dnia 4 marca 2026 r.*

Żołynia, dnia 4 marca 2026 r.

Wnioskodawca:
Rada Gminy Żołynia
ul. Rynek 22
37-110 Żołynia

Pan
Marcin Kierwiński
Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
ul. Stefana Batorego 5
02-591 Warszawa

za pośrednictwem
Pani
Teresy Kubas-Hul
Wojewody Podkarpackiego
ul. Grunwaldzka 15
35-959 Rzeszów

Na podstawie art. 4 ust. 2 oraz art. 4b ust. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity - Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 ze zm.) oraz § 1 ust. 1 oraz § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu postępowania przy składaniu wniosków dotyczących tworzenia, łączenia, dzielenia, znoszenia i ustalania granic gmin, nadawania gminie lub miejscowości statusu miasta, ustalania i zmiany nazw gmin i siedzib ich władz oraz dokumentów wymaganych w tych sprawach (t.j. - Dz.U. z 2014 r., poz. 310), Rada Gminy Żołynia przedkłada wniosek o nadanie statusu miasta miejscowości Żołynia i ustalenia jego granic, wraz z załącznikami.

WNIOSEK O NADANIE MIEJSCOWOŚCI ŻOŁYNIA STATUSU MIASTA I USTALENIE JEGO GRANIC

Uwzględniając wyniki konsultacji społecznych, układ urbanistyczny i charakter zabudowy, rozwiniętą infrastrukturę społeczną i techniczną miejscowości Żołynia oraz względy historyczne, Rada Gminy Żołynia wnosi o:

- 1) nadanie statusu miasta miejscowości Żołynia i ustalenie jego granic;
- 2) utworzenie w miejsce jednostki samorządowej „Gmina Żołynia”, jednostki: „Miasto i Gmina Żołynia”, z siedzibą w Urzędzie Miasta i Gminy Żołynia, przy ul. Rynek 22 w Żołyni.

UZASADNIENIE

Sprawa powrotu do statusu miasta dla miejscowości Żołynia, która miastem była przez ponad dwieście lat (od przełomu wieków XVII i XVIII do dnia 1 sierpnia 1934 r.) obecna była w dyskusji publicznej oraz wśród mieszkańców Gminy Żołynia od dawna. Idea ta

mocniej artykułowana była w czasach odrodzonego samorządu, tj. po roku 1990. Między innymi sprawa powrotu do Żołyni - miasta wskazywana była jako zadanie pozjazdowe, do realizacji po organizowanych w roku 2008 i 2018 III i VI Zjeździe Żołyniaków. W kręgu władz gminy temat powrócił na dobre w VIII kadencji samorządu, to jest w latach 2018-2024. Na początku tej kadencji temat przedstawiano mieszkańcom gminy m.in. podczas zebrań wiejskich, a następnie ruszyła kampania informacyjna realizowana w gminnych publikatorach internetowych oraz na łamach miesięcznika „Fakty i Realia” wydawanego przez Wójta Gminy Żołynia. Artykuły przygotowywane przez Sekretarza Gminy Żołynia ukazywały się w tym piśmie od roku 2019 aż po wrzesień roku 2025.

W dniu 9 września 2024 r. Rada Gminy Żołynia, podczas posiedzenia wspólnego komisji rady podjęła decyzję, że gmina rozpoczyna procedurę ubiegania się o przywrócenie Żołyni statusu miasta i zaleciła wójtowi gminy przygotowanie uchwały w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami gminy w tej sprawie. Uchwała Nr V/35/2024 w sprawie przeprowadzenia z mieszkańcami Gminy Żołynia konsultacji dotyczących przywrócenia statusu miasta miejscowości Żołynia (ogłoszona w Dz. Urz. Woj. Podkarp. z 2024 r., poz. 4458) została podjęta przez Radę Gminy Żołynia jednogłośnie w dniu 14 października 2024 r., w głosowaniu nad tą sprawą uczestniczyli wszyscy radni gminy. Konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Żołynia dotyczące przywrócenia statusu miasta miejscowości Żołynia odbyły się w terminie od 15 listopada 2024 r. do 31 grudnia 2024 r. Przygotował i przeprowadził je zespół konsultacyjny powołany przez Wójta Gminy Żołynia zarządzeniem Nr 53/2024 z dnia 7 listopada 2024 r. w sprawie powołania zespołu do przeprowadzania oraz ustalenia wyników konsultacji społecznych dotyczących nadania statusu miasta miejscowości Żołynia. W skali gminy za nadaniem miejscowości Żołynia opowiedziało się 69,7% ogółu głosujących, przeciw - 29,3%, od wyrażenia swojego zdania wstrzymał się 1,0% głosujących. Rok 2025 upłynął gminie na wydzieleniu nowego obrębu geodezyjnego Żołynia, w celu wskazania granic przyszłego miasta oraz na przygotowaniu materiałów potrzebnych do złożenia wniosku w sprawie przywrócenia Żołyni statusu miasta. W 2025 r. zakończyła się również ponad roczna współpraca Gminy Żołynia z Wydziałem Architektury Politechniki Śląskiej w Gliwicach, której efektem jest szereg koncepcji zagospodarowania centrum Żołyni – rynku oraz jego najbliższego sąsiedztwa (targowiska gminnego, nieruchomości zespołu szkół oraz otoczenia kościoła parafialnego). Propozycje te zebrane w trzech obszernych katalogach to materiał studialny, będący podstawą do działań planistycznych, opracowań aplikacyjnych, projektowych i w konsekwencji realizacyjnych. Współpraca gminy z tak znaczącym ośrodkiem akademickim pokazuje troskę lokalnego samorządu o kształtowanie przestrzeni publicznej Żołyni odpowiadające współczesnym oczekiwaniom.

W ocenie Wnioskodawcy miejscowość Żołynia spełnia przesłanki przemawiające za nadaniem jej (przywróceniem) statusu miasta, o których mowa w art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity - Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 ze zm.), to jest posiada odpowiednio ukształtowaną i charakterystyczną dla miast infrastrukturę społeczną i techniczną oraz układ urbanistyczny i charakter zabudowy. Za powrotem do statusu miasta dla Żołyni przemawiają również względy historyczne, wyniki konsultacji społecznych oraz ponadlokalne funkcje pełnione przez tę miejscowość. Żołynia jest wielofunkcyjnym ośrodkiem koncentrującym usługi podstawowe i ponadpodstawowe dla społeczeństwa, wykraczające swoim zasięgiem i oddziaływaniem poza teren Gminy Żołynia. Spełnia ona funkcje ponadlokalnego ośrodka oświaty (liceum ogólnokształcące, szkoła muzyczna I stopnia), ośrodka ochrony zdrowia (2 ośrodki zdrowia z gabinetami specjalistycznymi, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy oraz hospicjum, warsztaty terapii zajęciowej wraz z mieszkaniem treningowym, 3 gabinety rehabilitacji medycznej, 3 apteki, gabinet weterynaryjny), ośrodka kultury, handlu, usług, sportu i rekreacji (dom kultury z salą

widowiskowo-kinową posiadającą 300 miejsc siedzących, targowisko gminne, supermarkety sieci „Biedronka”, „Dino” (w budowie, uruchomienie w 2026 r.), „Delikatesy Centrum”, dwie lokalizacje banku, dwie restauracje z pokojami hotelowymi oraz salami balowymi, dwie stacje benzynowe, stadion z pełnowymiarowym trawiastym boiskiem głównym oraz treningowym ze sztuczną nawierzchnią i oświetleniem, siłownia prowadzona przez łańcuczką markę „Just Fit”, strzelnice – tradycyjna i wirtualna).

Na koniec 2025 roku miejscowość Żołynia liczyła 4655 stałych mieszkańców. Według informacji za 2024 rok pochodzących z Banku Danych Lokalnych, blisko 90% pracujących mieszkańców Gminy Żołynia pracuje poza rolnictwem. W sektorze usługowym zatrudnionych było 53,3 % jej mieszkańców, w przemyśle - 34%. Odsetek zatrudnionych poza rolnictwem w samej miejscowości Żołynia jest jeszcze większy, a to z uwagi na dominujące w niej gleby o niskiej przydatności rolniczej. Gospodarujący rolniczo to głównie mieszkańcy pozostałych wsi gminy: Brzozy Stadnickiej, Kopani Żołynskich i Smolarzyn.

Powierzchnia terenu objętego wnioskiem, to jest całego obrębu geodezyjnego Żołynia mającego stanowić obszar i granice miasta wynosi 3565,93 ha.

Za przyznaniem miejscowości Żołynia statusu miasta przemawiają następujące uwarunkowania:

- posiadanie przez ponad dwieście lat statusu miasta (bowiem od 1685 lub 1720 roku do 1 sierpnia 1934 roku),
- posiadanie miejskich cech funkcjonalno-przestrzennych, to jest historycznego, utrzymanego do dziś układu urbanistycznego typu miejskiego z wyodrębnionym dużym rynkiem (z mieszczzańskimi kamienicami, dwiema zatokami autobusowymi, fontanną oraz estetyczną zielenią i małą architekturą - rynek wraz z jego otoczeniem objęty jest ochroną konserwatorską oraz monitoringiem wizyjnym),
- obejmująca całą miejscowość sieć ulic wraz z funkcjonującą w jej ramach numeracją budynków (ulice: Białobrzaska, Bikówka, Górską, Jagielnie, Kmiecie, Adama Mickiewicza, Raki, Rynek, Smolarska, Zakęcie),
- brak zabudowy zagrodowej w obszarze zwartej zabudowy,
- drogi o nawierzchni asfaltowej w bardzo dobrym stanie, wyposażone w chodniki dla pieszych, przejścia dla pieszych oraz oświetlenie uliczne, 100 miejsc parkingowych w rynku miejscowości,
- rozwinięta infrastruktura w obszarze urządzeń sieciowych i komunikacyjnych (sieci energetyczne niskiego i średniego napięcia, gazociągi wraz z siecią dla odbiorców indywidualnych, sieci teleinformatyczne, sieć wodociągowo-kanalizacyjna, oczyszczalnia ścieków),
- pełnienie funkcji ponadlokalnego ośrodka administracyjnego, handlowego, usługowego, gospodarczego, kulturalnego oraz z zakresu ochrony zdrowia, rekreacji i sportu.

Najważniejsze instytucje oraz podmioty usługowe zlokalizowane w Żołyni to:

z obszaru administracji, kultury, usług komunalnych, bezpieczeństwa i pomocy społecznej: Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna, Zakład Komunalny, Gminny Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół, Ochotnicza Straż Pożarna (jednostka włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego);

z obszaru oświaty: Przedszkole Publiczne (z 3 oddziałami przy ulicach: Białobrzaska, Górską, Zakęcie), Samorządowy Żłobek, Szkoła Podstawowa Nr 1 im. św. Jana Kantego, Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Batalionów Chłopskich, Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza, Niepubliczna Szkoła Muzyczna I Stopnia, Stanica Myśliwska Koła Łowieckiego „Kuropatwa” (z plenerową ekspozycją przyrodniczo-edukacyjną);

z obszaru ochrony zdrowia: Centrum Medyczne ANT-MED. (z wieloma gabinetami specjalistycznymi), Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „VITAE”, Zakład

Pielęgnacyjno-Opiekuńczy (opieka długoterminowa stacjonarna i hospicyjna), Gabinet Fizjo-Medica, Gabinet Rehabilitacji Medycznej DOM MED, NZOZ VERTEBRAE (rehabilitacja medyczna), Warsztaty Terapii Zajęciowej (wraz z mieszkaniami treningowymi dla osób niepełnosprawnych), 3 apteki, prywatny gabinet lekarski, punkt usług weterynaryjnych;

z obszaru usług, handlu i produkcji: Urząd Pocztowy, Bank Spółdzielczy (2 lokalizacje: ul. Kmiecie i ul. Rynek), dwie restauracje z pokojami hotelowymi oraz salami balowymi („Żołynianka” oraz „Victoria”), dwie pizzerie, dwa punkty sprzedaży kebabów, supermarkety sieci „Biedronka”, „Delikatesy Centrum”, „Dino” (w budowie, planowane otwarcie wiosną 2026 r.), sklepy spożywcze, przemysłowe, meblowe (w sumie kilkanaście podmiotów), „U Wacka” - Centrum Ogrodniczo-Budowlane, Skład materiałów budowlanych PHU DOM-BUD, sklep i serwis rowerowy, 2 stacje kontroli pojazdów, 2 automatyczne myjnie samochodowe, składy węgla, nawozów sztucznych i kruszywa (3 podmioty), firmy transportowe i logistyczne, PBI Infrastruktura S.A. (budowa dróg), Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” (prowadzi m.in. piekarnię, młyn, działalność handlową), Spółdzielnia Kółek Rolniczych (działalność handlowa i usługowa), Zakład Komunalny sp. z o.o. (utrzymanie sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej, oczyszczalni ścieków oraz usługi budowlane i porządkowe związane z utrzymaniem dróg), 7 paczkomatów firm: In Post, DHL, DPD, Allegro, Orlen), targowisko gminne (cotygodniowe czwartkowe targi, których tradycja sięga XVII wieku);

z zakresu sportu i rekreacji: stadion gminny (2 pełnowymiarowe boiska - trawiaste z trybuną oraz sztuczne oświetlone, z dużym budynkiem szatniowo-socjalnym), boisko „Orlik”, boisko wielofunkcyjne (koszykówka, siatkówka), 2 korty tenisowe, strzelnica (korzystają sportowcy, LOK-owcy, kolekcjonerzy broni, Policja, Straż Graniczna), strzelnica wirtualna (w zespole szkół, korzystają również uczniowie klas wojskowych z Leżajska), plac zabaw, zbiorniki wodne (3 z nich wykorzystywane jako łowiska), Siłownia „Just Fit”, Szlak Rowerowy Polski Wschodniej „Green Velo” (najdłuższa w Polsce trasa rowerowa).

Żołynia to ośrodek sprzyjający działalności stowarzyszeń, lokalnych twórców oraz amatorskiego ruchu artystycznego. Działają w niej takie podmioty jak: Stowarzyszenie Kobiet, Klub Seniora, Klub Honorowych Dawców Krwi im. Sabiny Miller, Liga Obrony Kraju, Ochotnicza Straż Pożarna, Stowarzyszenie Straż Grobowa Żołynia, Koło Łowieckie „Kuropatwa”, Zespół „Jak z nut”, Zespół Pieśni i Tańca „Żołyniacy”, Stowarzyszenie na Rzecz Chorych Niepełnosprawnych i Potrzebujących Pomocy im. Matki Teresy, Stowarzyszenie Przyjaciół Młodzieży Specjalnej Troski.

Europejska Sieć Obserwacyjna Rozwoju Terytorialnego i Spójności Terytorialnej (ESPON) w jednym z trzech scenariuszy rozwoju Europy do roku 2050 wskazała na konieczność promowania małych miast, jako centrów wzrostu o zrównoważonym rozwoju i wykorzystujących swój wewnętrzny potencjał. Zgodnie z zaleceniami ekspertów, krajowa polityka przestrzenna powinna doceniać rolę małych miast jako ośrodków wzmacniających spójność regionalnej i krajowej sieci osadniczej.

Obserwując panujące tendencje można stwierdzić, że proces umiastowienia Polski będzie trwał nadal. W dyskusjach urbanistów często można usłyszeć, że przed nami „czas małych miast” jako alternatywy dla zmęczenia życiem w metropoliach. Warunkiem jest jednak położenie w bliskim sąsiedztwie dużego miasta i dobre z nim skomunikowanie. Żołynia wpisuje się w ten scenariusz, bowiem w planie zagospodarowania przestrzennego województwa Gminę Żołynia zaliczono do obszaru funkcjonalnego uczestniczącego w procesach rozwojowych, w strefie silnego oddziaływania miasta Rzeszowa.

Zauważyć należy, że od momentu utraty przez Żołynię statusu miasta, jej wiejskość ograniczała się w zasadzie tylko do statusu administracyjnego, ponieważ miejscowość nie utraciła miejskiej fizjonomii, pełnionych funkcji ponadlokalnych oraz czynników miastotwórczych i rozwojowych. Żołynia wykazywała i wciąż wykazuje podobieństwo do

małych miast. Zatem, z uwagi na jej miejski charakter, powinna odzyskać miejski status. W książce „*Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy*” (pod redakcją: Robert Krzysztofik, Mirek Dymitrow; Gothenburg: University of Gothenburg 2015) zamieszczono tabelę prezentującą miejscowości pozbawione miejskiego wyznacznika (tzn. miana „miasta” lub „miasteczka”) na skutek reformy z lat 1933-1934. W ostatniej kolumnie tabeli naukowcy wskazali „prospekt restytucji” statusów miast dla każdej z omawianych miejscowości. Znamiennym jest, że dla podkarpackich Birczy i Jawornika Polskiego, które od 1 stycznia 2024 r. ponownie są miastami, restytucję statusu miasta określili jako „dopuszczalną”, tymczasem dla Żołyni znacząco wyżej - jako „bardzo możliwą”.

Jeszcze w okresie II Rzeczypospolitej Żołynia była trzecim co do znaczenia i wielkości, po Łańcucie i Leżajsku, ośrodkiem miejskim ówczesnego powiatu łańcuckiego. Powrót Żołyni na mapę miast to budowanie jej znaczenia i szukanie kolejnych możliwości jej rozwoju i promocji. Miasto jest jedną z szans rozwojowych, jaką Żołynia posiada, czego nie mają jej najbliżsi sąsiedzi. Obowiązkiem lokalnego samorządu jest podjęcie próby skorzystania z możliwości jakie Żołyni może dać jej powrót do statusu miasta.

Rada Gminy Żołynia mając na uwadze pozytywny wynik konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Żołynia, ich aspiracje widoczne w ciągłym poprawianiu przez gminę warunków życia i funkcjonowania oraz dominujący w Żołyni miejski styl życia, wyraża nadzieję, że podejmowane starania zmierzające do nadania miejscowości Żołynia statusu miasta poparte przedstawionymi w niniejszym wniosku przesłankami i argumentacją uzyskają akceptację decydentów.

Zważywszy na powołane wyżej okoliczności, Rada Gminy Żołynia wyraża opinię, iż wniosek o nadanie miejscowości Żołynia statusu miasta i ustalenie jego granic jest w pełni uzasadniony, dlatego wnioskuje o jego pozytywne rozpatrzenie.

Na kolejnych stronach w szerszym ujęciu przedstawione zostały informacje jakie zgodnie z § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu postępowania przy składaniu wniosków dotyczących tworzenia, łączenia, dzielenia, znoszenia i ustalania granic gmin, nadawania gminie lub miejscowości statusu miasta, ustalania i zmiany nazw gmin i siedzib ich władz oraz dokumentów wymaganych w tych sprawach (tekst jednolity - Dz.U. z 2014 r., poz. 310) powinien zawierać wniosek w sprawie nadania miejscowości statusu miasta i ustalenia jego granic, a to:

- 1) omówienie układu urbanistycznego, charakteru zabudowy (str. 7) oraz infrastruktury społecznej (str. 12) technicznej miejscowości Żołynia (str. 14) i bezpieczeństwa publicznego (str. 17);
- 2) dane statystyczne dotyczące liczby ludności na terenie objętym wnioskiem (str. 20);
- 3) dane dotyczące powierzchni terenu objętego wnioskiem (str. 22);
- 4) określenie szacunkowych kosztów jednorazowych i stałych wprowadzenia proponowanej zmiany (str. 23);
- 5) wyniki konsultacji społecznych z mieszkańcami w sprawie nadania miejscowości Żołynia statusu miasta (str. 24);
- 6) rys historyczny miejscowości Żołynia (str. 26);
- 7) zabytki architektoniczne, kulturowe, wyznaniowe, charakter i stan techniczny zabudowy (str. 36);
- 8) informacje dotyczące struktury zatrudnienia w gminie (str. 48);
- 9) bibliografia (str. 50);
- 10) wykaz załączników (str. 51).

UKŁAD URBANISTYCZNY, CHARAKTER ZABUDOWY ORAZ INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I TECHNICZNA MIEJSCOWOŚCI ŻOŁYNIA

Miejscowość Żółnia posiada ukształtowany układ urbanistyczny oraz charakterystyczną dla miast zabudowę, infrastrukturę techniczną i społeczną. Rozwojowi tego układu sprzyjało dogodne położenie na skrzyżowaniu uczęszczanych szlaków komunikacyjnych i handlowych z Łańcuta do Leżajska (dzisiejsza ul. Adama Mickiewicza, droga wojewódzka nr 877) oraz z Sandomierza do Przeworska (ul. Białobrzaska, droga powiatowa nr 1515R). Dzięki takiej lokalizacji Żółnia jest dobrze skomunikowana z Łańcutem i Leżajskiem (oddalonymi od niej o 15 km każde) oraz stolicą województwa – Rzeszowem oddalonym o 26 km (dzięki korzystnemu położeniu względem autostrady A4 i jej węzła, znajdującego się w odległości 10 km od żołyńskiego rynku, dojazd do Rzeszowa zajmuje około 25 minut).

Układ urbanistyczny Żółni został zachowany z dużą przejrzystością - z rynkiem, uliczkami, miejskimi kamieniczkami oraz parcelami po dawnych mieszczańskich ogrodach. Główną, miejską cechą funkcjonalno-przestrzenną Żółni jest historyczny, duży rynek, wytyczony na planie nieregularnego czworoboku o trapezoidalnym kształcie, posiadający powierzchnię około 1,2 ha. Pochodzi on z czasów kiedy tworzyły się załążki przyszłego miasta. Budynki otaczające rynek podkreślają jego kształt oraz znaczenie. W trzech pierzejach rynku zachowały się mieszczańskie kamienice parterowe oraz jednopiętrowe, sięgające 2. poł. XIX w. i początków XX wieku. Część z nich ma pięknie zdobione elewacje. Pierzeję południowo-wschodnią stanowią budynki z lat 70-tych i 80-tych XX w. To trzykondygnacyjny budynek urzędu gminy oraz duży, modernistyczny budynek handlowy należący do Gminnej Spółdzielni „SCh”. Istotnym elementem rynku są dwie zatoki autobusowe, które wraz z innymi elementami komunikacji (to m.in. blisko 100 miejsc parkingowych) tworzą węzeł transportowy. W rynku znajdują się dwa pomniki, fontanna, elementy małej architektury oraz zaplanowana i estetycznie utrzymana zieleń. Jego przestrzeń i najbliższe otoczenie objęte są ochroną konserwatorską oraz monitoringiem wizyjnym. Rynek niegdyś pełnił rolę placu targowego. Obecnie usługi i handel znajdują się w otaczających go budynkach, sam plac natomiast pełni funkcję skweru integrującego mieszkańców, jest miejscem spotkań oraz organizacji wydarzeń kulturalnych i sportowych (tu m.in. odbywają się koncerty plenerowe oraz lokalizowane są meta i start cyklicznie organizowanych biegów:

Centrum Żółni przecina droga wojewódzka nr 877 (pośrodku zdjęcia rynek, po lewej – targowisko gminne, w głębi budynki zespołu szkół oraz kościół parafialny)

Wschodnia pierzeja żołyńskiego rynku (widoczne dwie zatoki autobusowe i stare kamienice, w obrębie rynku znajduje się około 100 miejsc parkingowych).

Żołyńskiego Wyzwania Biegowego oraz Biegu Kolorowej Skarpetki. Oprócz ul. Adama Mickiewicza stanowiącej główną oś komunikacyjną centrum Żołyni do rynku prowadzą ul. Białobrzeska, ul. Raki oraz ul. Smolarska. Pozostałe ulice Żołyni to: ul. Bikówka, ul. Górską, ul. Jagielnie, ul. Kmiecie, ul. Zakęcie. W rynku zlokalizowane są następujące instytucje: Urząd Gminy Żołynia, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Stanu Cywilnego, oddział Banku Spółdzielczego, natomiast w bliskim jego sąsiedztwie: Gminny Ośrodek Kultury, Niepaństwowa Szkoła Muzyczna I Stopnia, Urząd Pocztowy, Centrum-Medyczne ANT-MED, ośrodek zdrowia NZOZ „Vitae” oraz trzy apteki. W rejonie centralnym zlokalizowane są punkty usługowe: gastronomiczne, ubezpieczeniowe, bankowe, fryzjerskie, kosmetyczne, florystyczne i rehabilitacyjne.

Pierzeja południowa rynku - widoczny skwer z fontanną, centrum handlowe w modernistycznym budynku z lat 70-tych XX w., w głębi budynek Gminnego Ośrodka Kultury.

Gęstość zabudowy centrum Żółńca pokazuje tzw. schwarzplan. W obszarze rynku kubaturowo wyróżniają się budynki centrum handlowego oraz Gminnego Ośrodka Kultury. W części północnej budynki zespołu szkół, kościoła oraz zakładu pielęgnacyjno-opiekuńczego i hospicjum. W prawym dolnym rogu szkicu widoczna piekarnia Gminnej Spółdzielni „Sch”.

W zagospodarowaniu przestrzennym centrum dominuje zabudowa mieszkaniowo-usługowa. Obszary zabudowy skoncentrowane są głównie wokół ul. Rynek, ul. Adama Mickiewicza oraz ulic biegnących po obu stronach rzeki Żółńcianki (ulice: Białobrzaska, Górską, Kmiecie, Raki). W obszarze zwartej zabudowy brak zabudowy zagrodowej. Przeważają budynki jednokondygnacyjne i dwukondygnacyjne. Trzy kondygnacje mają tylko

urząd gminy, liceum ogólnokształcące oraz blok niegdyś będący domem nauczyciela. Dominantą północnej części centrum Żołyni jest neogotycki, monumentalny kościół (według przekazów, druga co do wielkości świątynia w Diecezji Przemyskiej), najwyższy budynek miejscowości. W tej okolicy wyraźnie zaznaczają się również obszerne budynki zespołu szkół. Pomiędzy rynkiem a częścią północną centrum miejscowości zlokalizowane zostało duże targowisko gminne, z ciekawą architekturą stanowisk handlowych.

Od 2015 r. targowisko gminne funkcjonuje w nowej lokalizacji przy ul. Górskiej

W zabudowie miejscowości wyróżniają się również osiedla zabudowy jednorodzinnej z drogami wewnętrznymi (po dwa osiedla przy ul. Smolarskiej oraz ul. Białobrzeszkiej). Obszar miejscowości charakteryzuje się uporządkowaną strukturą funkcjonalno-przestrzenną, ulice są oznaczone drogowskazami, numeracja porządkowa budynków prowadzona jest z wykorzystaniem nazewnictwa ulic. Poza centrum występuje przede wszystkim zabudowa mieszkaniowa, przekładana gdzieś tam usługami. W części zachodniej miejscowości zlokalizowana jest część przemysłowo-usługowa, tu znajduje się również dawny cmentarz żydowski. Od północnego wschodu centrum miejscowości zamykają nieruchomości parafialne z monumentalnym kościołem, obszernym parkingiem i dużym cmentarzem katolickim, na którym do dziś znaleźć można nagrobki z inskrypcjami „obywatel miasta”.

Interesujący układ przestrzenny Żołyni położonej w obrębie mezoregionu Płaskowyż Kolbuszowski, wzbogaca krajobraz i ukształtowanie terenu. Ponad płaskodenną doliną rzeki Żołynianki wznoszą się wzniesienia płaskowyżu, szczególnie eksponowane w północno-wschodniej części miejscowości. Rozciągają się z nich szerokie widoki na miejscowość oraz zamykające widnokrąg garby Podgórze Rzeszowskiego, Pogórze Dynowskiego i Pogórze Strzyżowskiego. Urozmaicona rzeźba terenu tej części Żołyni znalazła nawet odzwierciedlenie w nazwie ulicy - „ul. Górską”. Różnica wysokości pomiędzy korytem rzeki Żołynianki przy moście na ul. Adama Mickiewicza znajdującym się na wysokości 209 m n.p.m. a najwyższymi częściami tej ulicy wynosi 42 m.

Typowo miejski charakter zabudowy Żołyni podkreślają kamieniczki, często posiadające piękne zdobienia elewacji. Tu na szczególną uwagę zasługują te przy ul. Rynek: pięknie odnowiona „Stachyrówka” oraz czekająca na gruntowny remont Kamienica rodziny Dąbrowskich (żołynskich rzeźbiarzy) wpisana na listę Karpackiego Szlaku Ogrodów

i Domów Historycznych, w której według zapowiedzi właścicieli ma powstać Centrum Polskiego Snycerstwa Artystycznego (we współpracy z Wydziałem Architektury Politechniki Śląskiej w Gliwicach przygotowano już koncepcje i wizualizacje). Okazale prezentują się również inne kamienice, przy ulicy Adama Mickiewicza (m.in. „Sławkówka”, „Cierpiszówka”, bliźniacze domy po rodzinie Perlmutterów, dom rodziny Pająków), przy ul. Górskiej (kamienica Machów, wybudowana w dworzkowym stylu, stanowiąca obecnie budynek administracyjny zakładu pielęgnacyjno-opiekuńczego), przy ul. Kmiecie (Willa Helena oraz „Januszówka”).

Żółńskie kamieniczki, kolejno z ul. A. Mickiewicza, ul. Górskiej oraz ul Rynek (3 ostatnie zdjęcia)

Infrastruktura społeczna miejscowości Żołynia

Miejscowość Żołynia jest nasycona infrastrukturą społeczną spełniającą współczesne oczekiwania mieszkańców oraz mającą znaczenie ponadlokalne. Pełni funkcje lokalnego centrum usług publicznych i gospodarczych, nie tylko dla własnych mieszkańców, lecz również dla ludności z obszaru okolicznych miejscowości. Stopień rozwoju infrastruktury społecznej i technicznej odpowiada standardom charakterystycznym dla miast.

W zakresie edukacji usługi świadczone są przez sieć placówek, począwszy od Samorządowego Żłobka, poprzez Przedszkole Publiczne (w trzech lokalizacjach przy ul. Białobrzeskiej, ul. Górskiej i ul. Zakęcie) dwie szkoły podstawowe (Szkoła Podstawowa nr 1 im. św. Jana Kantego, Szkoła Podstawowa nr 2 im. Batalionów Chłopskich), szkołę średnią – Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza aż po kształcenie artystyczne w Niepaństwowej Szkole Muzycznej I Stopnia. Z oferty dwóch ostatnich placówek korzystają również uczniowie spoza terenu Gminy Żołynia. W placówkach oświatowych tylko w miejscowości Żołynia naukę pobiera blisko 800 uczniów. Szkoły znajdujące się na terenie Żołyni mają bardzo dobre warunki lokalowe oraz zaplecze w postaci różnych pracowni, hal sportowych i boisk wielofunkcyjnych. W oparciu o nie, budowana jest różnorodna oferta zajęć pozalekcyjnych dla uczniów oraz kierowana do osób dorosłych. Są to głównie zajęcia sportowe, tu warto wskazać prężnie funkcjonującą Szkołkę Piłkarską Klubu Sportowego „Błękit” oraz Grupę Biegową „Zośka”, która promuje bieganie, zdrowy styl życia i cyklicznie organizuje imprezy biegowe. W budowanie różnorodnej oferty dla mieszkańców włączają się również Gminna Biblioteka Publiczna oraz Gminny Ośrodek Kultury, które oprócz realizacji statutowych celów promują kształcenie ustawiczne (kursy komputerowe, językowe, Dyskusyjny Klub Książki oraz cykliczne spotkania z historią w GBP) oraz zdrowy styl życia (zajęcia gimnastyczne, zumba, samoobrona w GOK). Z oferty tej licznie korzystają również osoby spoza terenu Gminy Żołynia. Zbiory biblioteki, w której zapisanych jest 1156 użytkowników, obejmują blisko 34 tys. woluminów. GOK w Żołyni od 2014 r. dysponuje nowym siedzibą, dużym i nowoczesnym budynkiem (pow. zabudowy 1298 m², wymiary 67 m x 20 m, dwie kondygnacje oraz poddasze użytkowe), w którym mieszczą się sala widowiskowo-kinowa na 300 osób, duża sala lustrzana do zajęć tanecznych, sala wystawowa z profesjonalnym oświetleniem kadrującym, pracownie muzyczne, plastyczne, studio nagrań, obszerne korytarze, kilka toalet, magazynków oraz kuchnia. Na bazie tego budynku organizowane są seanse kinowe (również 3D), koncerty, przedstawienia teatralne, liczne wystawy oraz inne wydarzenia kulturalne. Bogaty kalendarz imprez wewnątrz oraz imprez plenerowych sprawia, że oddziaływanie żołyńskiego ośrodka kultury sięga poza granice gminy. GOK oraz GBP pełnią funkcję integrującą społeczność lokalną. To głównie przy tych jednostkach funkcjonują lokalne stowarzyszenia (Klub Seniora, Stowarzyszenie Kobiet, Żołyńska Straż Grobowa, Honorowy Klub Dawców Krwi HDK PCK im. Sabiny Miller), zespoły muzyczne, taneczne i teatralne. Rok 2026 został ogłoszony przez władze Gminy Żołynia rokiem Franciszka Frączka „Słońcesława” z Żołyni. W tym roku jego imię ma otrzymać GOK. W związku z tym przygotowywanych jest szereg wydarzeń i czynione są zabiegi o utworzenie w Żołyni stałej ekspozycji prac artysty, malarza, rysownika, etnografa i ludoznawcy, który od 1929 r. należał do grupy artystycznej „Szczep Rogate Serce” założonej przez Stanisława Szukalskiego – znanego polskiego artystę, rzeźbiarza i teoretyka sztuki, przewodzącego środowisku zwanemu także Szukalszczykami. Po latach zapomnienia Szukalszczyki wracają do szerszej świadomości m.in. dzięki filmowi dokumentalnemu „Walka: życie i zaginiona twórczość Stanisława Szukalskiego” (2018) wyprodukowanemu przez Leonarda DiCaprio, który przyczynił się do ponownego zainteresowania jego twórczością poza Polską. Frączek był wiernym kontynuatorem idei Szukalskiego, a Szukalszczyki jako zjawisko artystyczne dziś są postrzegani nie tylko jako ciekawostka

historyczna, lecz także jako inspiracja dla poszukiwań tożsamościowej i mitotwórczej sztuki polskiej. Kulturalne życie miejscowości animuje również będąca prywatną inicjatywą „Kamienica rodziny Dąbrowskich” (żołyńskich rzeźbiarzy) wpisana na listę Karpackiego Szlaku Ogrodów i Domów Historycznych. Odbývają się w niej wystawy, konferencje naukowe oraz sesje zdjęciowe. Zakłada się, że opracowanie i udostępnianie spuścizny artystycznej Franciszka Frączka oraz rzeźbiarzy Franciszka i Henryka Dąbrowskich będą w przyszłości swoistą marką, lokującą miasto Żołyńia w szerszej świadomości.

Zaplecze infrastrukturalne dla aktywności sportowo-rekreacyjnej stanowią: zmodernizowany w 2024 roku Stadion Gminny (dwa pełnowymiarowe boiska: trawiaste oraz oświetlone z nawierzchnią sztuczną, duży budynek szatniowo-socjalny, w którym działa siłownia łańcuckiego klubu Just Fit), dwie strzelnice (prochowa zewnętrzna z torem o długości 50 m i budynkiem socjalnym oraz wirtualna zlokalizowana w budynku zespołu szkół), kort tenisowy, boisko do piłki plażowej oraz boiska wielofunkcyjne (siatkówka, koszykówka, tenis, piłka ręczna).

Stadion Gminny w Żołyńia zmodernizowany w latach 2023-2024

W zakresie ochrony zdrowia i opieki w Żołyńia funkcjonują podmioty zapewniające podstawową i specjalistyczną opiekę medyczną, a także instytucje pomocy społecznej. Są to: Centrum Medyczne ANT-MED, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „VITAE”, Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy (całodobowa opieka długoterminowa stacjonarna i hospicyjna), Gabinet Fizjo-Medica, Gabinet Rehabilitacji Medycznej DOM MED, NZOZ VERTEBRAE (rehabilitacja medyczna), Warsztaty Terapii Zajęciowej (wraz z mieszkaniami treningowymi dla osób niepełnosprawnych), 3 apteki, prywatny gabinet lekarski oraz punkt usług weterynaryjnych. Pierwsze dwa podmioty oprócz świadczenia usług podstawowej opieki

medycznej zapewniają dostęp do gabinetów specjalistycznych. Do dyspozycji w Żołyni są: specjalista chorób wewnętrznych, chirurg, nefrolog, endokrynolog, ortopeda, laryngolog, urolog, diabetolog, reumatolog, neurolog, gastroenterolog, reumatolog, ginekolog, hematolog, dermatolog, kardiolog i dentyści. Dostęp do tak szerokiej palety specjalistów sprawia, że miejscowość jest ponadlokalnym centrum usług medycznych, które odwiedzają pacjenci nawet z bardzo odległych miejscowości. Na terenie miejscowości umieszczono dwa defibrylatory (w jednostce OSP oraz w pobliżu supermarketu „Biedronka”), kolejny, z inicjatywy Banku Spółdzielczego, ma zostać zainstalowany w 2026 w rynku. W zakresie pomocy społecznej działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, zlokalizowany w rynku miejscowości, współdzieli budynek z urzędem gminy. Realizuje zadania własne i zlecone gminie w zakresie pomocy społecznej, a także przyznawanie i wypłacanie świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych, stypendiów i przyznawanie kart dużej rodziny. Uczestniczy w różnych programach wsparcia dla rodzin i osób potrzebujących pomocy.

Instytucje administracji oraz pełniące funkcje publiczne zlokalizowane są w ścisłym centrum miejscowości. Są to: Urząd Gminy Żołynia, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół, Gminy Ośrodek Kultury (tu świadczone są bezpłatne porady prawne organizowane przez samorząd powiatowy), Gminna Biblioteka Publiczna, Urząd Pocztowy, Bank Spółdzielczy (siedziba główna przy ul. Kmiecie oraz filia przy ul. Rynek udostępniająca bankomat), Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej (wchodząca w skład Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego), dwie stacje kontroli pojazdów, dwie myjnie pojazdów, biuro rachunkowe oraz dwie agencje ubezpieczeń. Większość z tych instytucji pełni usługi ponadlokalne, obsługując mieszkańców gminy, jak i okolicznych miejscowości, co podkreśla ponadlokalne znaczenie Żołyni.

W zakresie mieszkalnictwa w Żołyni dominuje budownictwo jedno i dwurodzinne, z nielicznymi przykładami budynków z wyodrębnionymi lokalami, w tym przeznaczonymi na wynajem. Wśród nich wymienić można trzykondygnacyjny budynek niegdyś Domu Nauczyciela, rozbudowany budynek dawnego posterunku Policji oraz kamieniczki w rynku mieszczące w parterze usługi, a na pierwszym piętrze mieszkania.

Infrastruktura techniczna miejscowości Żołynia

Infrastruktura techniczna Żołyni charakteryzuje się wysokim stopniem rozbudowy i dostępności. Układ komunikacyjny (położenie w centrum Ziemi Łąncucko-Leżajskiej, pomiędzy odległymi o 15 km Łąncutem i Leżajskiem) zapewnia powiązania lokalne i regionalne, obsługując intensywny ruch kołowy, transport publiczny oraz ruch pieszo-rowerowy. Przez centrum Żołyni przebiega droga wojewódzka nr 877, przecinająca miejscowość na kierunku z południowego-zachodu na północny-wschód. Jej długość na terenie Żołyni to 5,78 km, stan nawierzchni – dobry. Droga ta charakteryzuje się dużym natężeniem ruchu. Według niedawnych badań w ciągu doby przejeżdża nią 8 tys. pojazdów. Zapewnia ona m.in. dojazd do węzła autostrady A4 oddalonego od rynku w Żołyni o 10 km. To połączenie pozwala na dotarcie do Rzeszowa – stolicy województwa w około 25 minut. W podobnym zasięgu znajduje się port lotniczy Rzeszów-Jasionka. Najbliżej położone stacje kolejowe znajdują się w Łąncucie i Leżajsku. Skomunikowanie Żołyni z terenami położonymi od niej na północ, południe oraz południowy-wschód zapewniają drogi powiatowe nr: 1260R, 1270 R, 1515R. Łączna długość dróg powiatowych na terenie Gminy to 22,531 km. Całość układu komunikacyjnego spinają liczne drogi gminne, ich łączna długość na terenie gminy wynosi 50,546 km. Większość dróg na terenie miejscowości Żołynia jest utwardzona asfaltem i znajduje się w stanie bardzo dobrym lub dobrym. Większość posiada chodniki dla pieszych oraz oświetlenie uliczne. Nazwy ulic w Żołyni są

oznakowane (zdjęcie obok) i według nich prowadzona jest numeracja porządkowa budynków. Przez rynek w Żołyni przebiega znakowany Szlak Rowerowy Polski Wschodniej „Green Velo”, jego długość na terenie gminy wynosi 14 km. Przyciąga od do Żołyni i jej okolic licznych turystów rowerowych. Przy ulicy Górskiej w Żołyni zlokalizowane jest Miejsce Obsługi Rowerzystów tego szlaku (wiata przystankowa ze stojakami rowerowymi i koszami na śmieci). Infrastrukturę szlaku na terenie gminy utrzymuje lokalny samorząd.

Rynek w Żołyni pełni funkcje przesiadkowe węzła transportowego. Zlokalizowane są na nim dwie zatoki autobusowe, jedna prowadząca w kierunku Łącuta i Rzeszowa, druga w kierunku Leżajska, Tarnobrogu i Biłgoraja. Stąd też wyjeżdżają autobusy w kierunku północnym (do Brzozy Stadnickiej) oraz południowym (do Białobrzegów, Smolarzyn i dalej). Połączenia zapewnia autobusowa komunikacja publiczna realizowana przez parę firm przewozowych. W przestrzeni rynku zlokalizowanych jest około 100 miejsc parkingowych. Kolejny równie duży parking znajduje się przy kościele parafialnym. Podkreślić należy, że gmina wzięła na siebie ciężar utrzymania chodników dla pieszych przy drodze wojewódzkiej oraz drogach powiatowych, przeznaczając corocznie znaczące środki na ich porządkowanie i odśnieżanie.

Miejscowość dysponuje terenami inwestycyjnymi, pod przemysł, usługi i mieszkalnictwo. Jeżeli chodzi o pierwsze dwie funkcje to nieruchomości te znajdują się głównie w rękach prywatnych. Grunty pod mieszkalnictwo gmina przygotowuje sukcesywnie. W Żołyni, po sprzedaży blisko 30 działek budowlanych przy ul. Białobrzkiej, gmina aktualnie oferuje kilka działek przy ul. Zakęcie. Ofertę pod budownictwo mieszkaniowe mają również osoby fizyczne oraz tworzą lokalni, działający na niewielką skalę deweloperzy. Żołynia nie posiada obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Aktualnie opracowywany jest plan ogólny zagospodarowania przestrzennego dla całej gminy, który powinien zostać ukończony i przyjęty do końca sierpnia 2026. Tymczasem chcąc sprawdzić możliwe przeznaczenie terenów można w pewnym stopniu posłużyć się „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Żołynia” określającym ogólne wytyczne dotyczące zagospodarowania przestrzeni gminy. W tym miejscu warto wspomnieć o przygotowanych w latach 2024-2025 koncepcjach zagospodarowania rynku w Żołyni oraz centrum miejscowości. Powstały one w wyniku współpracy gminy z Wydziałem Architektury Politechniki Śląskiej w Gliwicach i mają stanowić podstawę dalszych działań planistycznych, opracowań aplikacyjnych, projektowych i realizacyjnych. W dokumentach planistycznych tworzonych dla Żołyni były i będą ujmowane zdolności do dalszego rozwoju jej funkcji miejskich.

Infrastruktura sieciowa Żołyni charakteryzuje się wysokim stopniem rozbudowy i dostępności. Miejscowości jest uzbrojona w sieci wodociągowe, kanalizacyjne, energetyczne (średniego i niskiego napięcia), gazowe i teleinformatyczne. Zaopatrzenie w wodę oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków na terenie Gminy Żołynia realizowane jest przez Zakład Komunalny w Żołyni, spółkę będącą własnością gminy. Według danych GUS z 2022 roku do sieci wodociągowej podłączonych było 91,2 % budynków mieszkalnych, a korzystało z niej 99,1 % ogółu ludności gminy. Do sieci kanalizacyjnej

podłączonych było 84,5 % ogółu budynków mieszkalnych na terenie gminy i korzystało z niej 79,5 % ludności z terenu Gminy Żołynia. Mieszkańcy korzystają także z przydomowych oczyszczalni ścieków oraz zbiorników bezodpływowych. Na terenie Żołyni zlokalizowana jest oczyszczalnia ścieków obsługująca również miejscowości Kopanie Żołyńskie oraz Smolarzyny. Wybudowano również rurociąg tłoczny kanalizacji sanitarnej spinający sieć Żołyni z oczyszczalnią dla miasta Łańcuta (za pośrednictwem systemu Gminy Rakszawa), co pozwala na przekierowanie strumienia ścieków w przypadku ich nadmiaru, bądź w sytuacji konieczności remontu oczyszczalni w Żołyni.

Z sieci gazowej wg danych GUS z 2022 roku korzystało 66,7 % ogółu mieszkańców gminy. Z informacji posiadanych przez urząd gminy wynika, że na przestrzeni lat 2018-2022 znacznie zwiększyła się długość czynnej sieci gazowej oraz liczba odbiorców gazu, w tym również liczba odbiorców ogrzewających mieszkania gazem. Jednak w świetle najnowszych projektów Unii Europejskiej związanych z wprowadzeniem tzw. „Zielonego Ładu” i rezygnacją m.in. z korzystania z pieców gazowych w gospodarstwach domowych, dalszy rozwój indywidualnej infrastruktury gazowej pozostaje pod znakiem zapytania. Pewne jest jednak, że w najbliższych latach tereny miejscowości Żołynia zostaną przecięte gazociągiem wysokiego ciśnienia o średnicy rury 1000 mm, budowanym w ramach dużego projektu przesyłowego realizowanego przez Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. Gazociąg Wronów-Rozwadow-Strachocina ma znaczenie krajowe i stanowić będzie część programu Korytarz Centrum-Wschód. Aktualnie trwa postępowanie związane z uzyskaniem pozwolenia na jego budowę.

Żołynia leży na obszarze Rejonu Energetycznego Leżajsk, Głównym źródłem zasilania energetycznego gminy są dwie linie przesyłowe o napięciu 15 kV. Wszystkie gospodarstwa położone na terenie gminy podłączone są do sieci energetycznej. W północnej części gminy, na granicy miejscowości Żołynia i Brzózka Stadnicka przebiegają tranzytowe linie wysokiego napięcia (400 kV, wcześniej pracująca na napięciu 750kV) na Ukrainę oraz (110 kV) do Leżajska. Stwarza to szansę budowy w tym miejscu dużej stacji transformatorowej.

Gospodarka odpadami komunalnymi należy do zadań własnych gminy. Odpady komunalne w miejscowości Żołynia gromadzone są w gospodarstwach domowych, przedsiębiorstwach handlowych oraz obiektach użyteczności publicznej. Ich odbiorem i zagospodarowaniem aktualnie zajmuje się Miejski Zakład Komunalny w Leżajsku, natomiast Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, z którego korzystają mieszkańcy Gminy Żołynia zlokalizowany jest w miejscowości Giedlarowa. Zgodnie z danymi GUS, w 2022 roku z terenu gminy Żołynia zebrano ogółem 1 396,04 ton odpadów komunalnych, z czego 576,22 ton, to jest 41,3 % ogółu odpadów, stanowiły odpady zbierane w sposób selektywny, jako surowce wtórne. Ilość wytwarzanych odpadów w przeliczeniu na 1 mieszkańca, uzależniona jest w dużej mierze od czynników ekonomicznych i społecznych, głównie standardu życia ludności oraz wielkości i intensywności konsumpcji produktów. W okresie lat 2018-2022 na terenie Gminy Żołynia widoczny był wzrost zarówno ilości odpadów komunalnych zebranych ogółem, jak i odpadów zebranych selektywnie. Gmina robi postępy w zakresie segregacji odpadów, co jest pozytywnym trendem dla zarządzania odpadami i ochrony środowiska na tym terenie. Mimo zwiększonej ilości odpadów zebranych selektywnie, wciąż znacząca ilość odpadów jest zbierana w sposób zmieszany. W związku z tym gmina ustawicznie prowadzi działania edukacyjne zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców.

Mieszkańcy Żołyni mają dostęp do telefonicznych sieci kablowych, komórkowych oraz do Internetu. Usługi te świadczą konkurencyjni operatorzy w technologii kablowej, światłowodowej, GSM oraz LTE. Poziom tych usług spełnia oczekiwania mieszkańców, o czym świadczy brak zgłaszania problemów w tym zakresie. Samorząd gminy i jego

jednostki organizacyjne sukcesywnie rozwijają e-usługi publiczne oraz na bieżąco i bardzo aktywnie prowadzą internetowe portale informacyjne.

Na terenie Żołyni samorząd prowadzi ciągłe działania mające na celu ochronę środowiska, oszczędzanie energii i bezpieczeństwo energetyczne. Wskazać należy tu: stosowanie w swoich obiektach tylko kotłowni gazowych, termomodernizację wszystkich budynków komunalnych, wyposażenie w instalacje fotowoltaiczne budynków Zespołu Szkół obejmującego Szkołę Podstawową nr 1 i Liceum Ogólnokształcące, Szkoły Podstawowej nr 2 oraz budynku socjalnego Stadionu Gminnego, w którym dodatkowo zainstalowano magazyn energii. Kilka lat temu gmina uczestniczyła w projekcie „Inteligentne zarządzanie energią w Gminie Jawornik Polski, Hyżne i Żółnia poprzez budowę instalacji odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkańców gmin”. W jego efekcie kilkadziesiąt gospodarstw domowych z terenu Żołyni wyposażono w instalacje fotowoltaiczne i solarne. Aktualnie mieszkańcy indywidualnie ze wsparciem dotacyjnym z Programu „Czyste Powietrze” wykonują termomodernizacje swoich domów i wyposażają je w odnawialne źródła energii i systemy pozwalające oszczędzać energię.

W politykę ciągłej poprawy bezpieczeństwa publicznego oprócz rozbudowy chodników dla pieszych, instalacji progów zwalniających, budowy przejść dla pieszych, wpisuje się także objęcie monitoringiem wizyjnym przestrzeni rynku w Żołyni oraz otoczenia szkół.

Podkreślić należy, że całokształt infrastruktury społecznej oraz technicznej wskazuje, iż miejscowość Żółnia posiada utrwalaony miejski charakter, wysoki poziom obsługi ludności oraz potencjał rozwojowy, uzasadniający ubieganie się o przywrócenie jej statusu miasta. Intensywność zagospodarowania, nowoczesność infrastruktury i ciągła gotowość samorządu do dalszego rozwijania miejscowości przemawiają za usankcjonowaniem jej faktycznej miejskości.

Kompleks oświatowo-sportowy Zespołu Szkół w Żołyni, w głębi widoczne targowisko gminne

Bezpieczeństwo publiczne

O bezpieczeństwo publiczne w miejscowości Żółnia i poza jej granicami dba Ochotnicza Straż Pożarna w Żołyni, która latem 2026 roku obchodzić będzie jubileusz 125 lat swojego istnienia (powstała w 1901 r.). Jednostka włączona jest do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego i ma w swojej strukturze Jednostkę Operacyjno-Techniczną drugiej kategorii - społeczny odpowiednik jednostek ratowniczo-gaśniczych Państwowej Straży

Pożarnej. JOT utrzymuje gotowość bojową do działań podczas pożarów, klęsk żywiołowych, wypadków komunikacyjnych oraz innych miejscowych zagrożeń. Skupia najbardziej aktywnych, wyszkolonych i przygotowanych strażaków, których głównym zadaniem jest bezpośredni udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych, wyjeżdża do pożarów i wypadków.

Wyposażenie OSP w Żołyni i wyszkolenie jej strażaków umożliwia podjęcie działań ratowniczo-gaśniczych, ratownictwa technicznego oraz ratownictwa medycznego. Według informacji z raportu z lutego 2026 roku ze strony internetowej Związku OSP RP, żołyńska OSP liczy 57 członków, w tym 31 mogących brać bezpośredni udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych. Większość (82%) to strażacy w wieku od 18 do 65 lat, starsi stanowią pozostałe 18% składu jednostki.

Remiza Ochotniczej Straży Pożarnej w Żołyni

Jednostka posiada strażnicę murowaną, wybudowaną w 1962 r., następnie ustawicznie remontowaną i rozbudowywaną. Ostatnia jej rozbudowa miała miejsce w latach 2022-2023 i polegała na dobudowaniu kolejnego stanowiska garażowo-warsztatowego wraz z wykonaniem nowego dachu całości budynku. Strażnica dysponuje garażem z 3 stanowiskami na samochody, pomieszczeniem socjalnym, sanitariatami i parkingiem. Od 2025 roku remiza wyposażona jest w nową, elektroniczną syrenę. To zaawansowane narzędzie z zakresu ostrzegania i alarmowania ludności. Pozwala na emisję głośnych sygnałów dźwiękowych oraz komunikatów głosowych. System charakteryzuje zdalne sterowanie oraz wysoka niezawodność. Żołyńska OSP dysponuje dwoma średnimi samochodami ratowniczo-gaśniczymi (rok produkcji 1985, 2010), jednym pojazdem do przewozu-ewakuacji osób (bus), kuchnią polową, motopompami pożarniczymi, szlamowymi

i pływającymi, węzami tłocznymi i ssawnymi (łącznie 62 szt.) zestawem do ratownictwa technicznego, pilarkami do drewna, piłami do betonu i stali oraz agregatami prądotwórczymi. Na wyposażeniu są również urządzenia ochrony dróg oddechowych, czujniki bezruchu, aparaty nadciśnieniowe, radiostacje nasobne i samochodowe oraz ubrania specjalne strażaków. W jednostce jest również defibrylator (automatyczne defibrylatory zewnętrzny AED zainstalowano w pobliżu supermarketu „Biedronka”, kolejny ma zostać zainstalowany w 2026 na żołyńskim rynku).

Od około dziesięciu lat nie ma już w Żołyni posterunku Policji. Został zlikwidowany po budowie nowej, obszernej Komendy Powiatowej Policji w Łańcucie przy ul. Traugutta, oddanej do użytku w styczniu 2016. Aktualnie teren gminy obsługuje dzielnicowy stacjonujący w Łańcucie, a patrole policji drogowej pojawiają się od czasu do czasu na ul. Adama Mickiewicza, głównie przy wjeździe do Żołyni od strony Łańcuta oraz przy skrzyżowaniu ul. Adama Mickiewicza z ul. Białobrzeską. Władze samorządowe Gminy Żołynia wyrażają ciągłą gotowość udostępnienia Policji pomieszczeń w celu przywrócenia posterunku. Powrót miejscowości Żołynia do statusu miasta może mieć wpływ na podjęcie decyzji o ponownym zlokalizowaniu posterunku w Żołyni. Być może pomoże również na wyznaczenie Żołyni na miejsce stacjonowania karetki pogotowia w celu skrócenia czasu dojazdu do pacjentów, co znacząco zwiększa bezpieczeństwo mieszkańców. Próbę uruchomienia zespołu karetki z ratownikami podejmowało działające w Żołyni Centrum Medyczne ANT-MED. W grudniu 2025 r. gmina zakupiła 7 arową nieruchomość przylegającą do żołyńskiego rynku, częściowo zabudowaną budynkami nadającymi się do rozbiórki. Aktualnie wypracowywane są koncepcje jej wykorzystania. W grę może wchodzić dodatkowy parking, miejski szalet, jak również budowa obiektu, który mógłby służyć np. posterunkowi policji, czy też siedzibie zespołu ratowniczego.

DANE STATYSTYCZNE DOTYCZĄCE LICZBY LUDNOŚCI NA TERENIE OBJĘTYM WNIOSEM

Stan ludności Gminy Żołynia na koniec 2025 r. wynosił 7063 osób, w tym mieszkańców stałych 7027 osób, czasowych - 36 osób. Aż dwie trzecie ludności gminy stanowią tylko mieszkańcy miejscowości Żołynia, która 31 grudnia 2025 r. liczyła 4674 osoby (66,2% mieszkańców gminy). Na pobyt stały było w niej zameldowanych 4655 mieszkańców, czasowo – 19.

Trzy pozostałe wsie gminy liczyły odpowiednio: Brzóza Stadnicka 1159 osób (16,5% mieszkańców stałych gminy), Smolarzyny 688 osób (9,8% mieszkańców stałych gminy) i Kopanie Żołyńskie 525 osób (7,5% mieszkańców stałych gminy).

Żołynia jest stosunkowo dużą miejscowością w kategorii wsi. Ze swoimi 4655 mieszkańcami plasuje się pod koniec pierwszej dziesiątki najbardziej ludnych wsi województwa podkarpackiego. Rozkład ludności (mieszkańców stałych) miejscowości Żołynia według jej ulic przedstawia poniższa tabela.

Mieszkańcy stali miejscowości Żołynia wg ulic - stan na dzień 31 grudnia 2025 r.	
ul. Białobrzaska	1804
ul. Górską	759
ul. Raki	639
ul. Zakęcie	324
ul. Smolarska	319
ul. Adama Mickiewicza	275
ul. Kmiecie	257
ul. Bikówka	227
ul. Rynek	26
ul. Jagielnie	25
Żołynia (suma)	4655

Źródło: ewidencja ludności Urzędu Gminy Żołynia

W ostatnich pięciu latach liczba mieszkańców gminy uległa zmniejszeniu, co wynika przede wszystkim z niekorzystnych zmian w ruchu naturalnym oraz ogólnej sytuacji demograficznej w kraju. Spadek liczby urodzeń, utrzymujący się trend starzenia się społeczeństwa oraz migracje ludności do większych ośrodków miejskich wpływają na systematyczne obniżanie się liczby mieszkańców również w Gminie Żołynia. W roku 2025 z terenu Gminy Żołynia zmarły 62 osoby, urodziło się 50, związek małżeński zawarło 29 osób. Dla porównania w roku 2024 zmarło 66 osób, urodziło się 58, zaś związek małżeński zawarło 60 osób. Zmiany w liczbie ludności Gminy Żołynia w latach 2021-2025 prezentuje poniższa tabela.

Ludność Gminy Żołynia w latach 2021 - 2025					
Rok	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba osób	7126	7094	7103	7026	7027

Źródło: ewidencja ludności Urzędu Gminy Żołynia

Strukturę mieszkańców miejscowości Żołynia według grup wiekowych oraz płci przedstawia poniższa tabela.

Struktura mieszkańców miejscowości Żołynia wg grup wiekowych i płci

Przedział Wiekowy	Kobiety	Mężczyźni	Suma
Wiek przedprodukcyjny do 17 lat włącznie	454	492	946
Wiek produkcyjny 18-65 lat mężczyźni; 18-60 lat kobiety	1294	1472	2766
Wiek poprodukcyjny 66 lat i > mężczyźni; 60 lat i > kobiety	600	362	962
Suma	2348	2326	4674

Źródło: ewidencja ludności Urzędu Gminy Żołynia

Struktura wieku mieszkańców Żołyni jest zbliżona do równowagi, jednak z widocznym procesem starzenia się ludności, ponieważ udział osób w wieku poprodukcyjnym (20,6%) jest nieco wyższy niż w wieku przedprodukcyjnym (20,2%). Osoby w wieku produkcyjnym stanowią 59,2% jej mieszkańców, co uznać można za wysoki udział w strukturze. Aktualnie seniorów jest nieznacznie więcej aniżeli dzieci i młodzieży, spodziewać się jednak należy, że w związku z utrzymującym się trendem starzenia się polskiego społeczeństwa przybywać będzie osób w wieku poprodukcyjnym, co oznaczać będzie wzrost zapotrzebowania na usługi zdrowotne i opiekuńcze oraz zmniejszanie zasobów pracy.

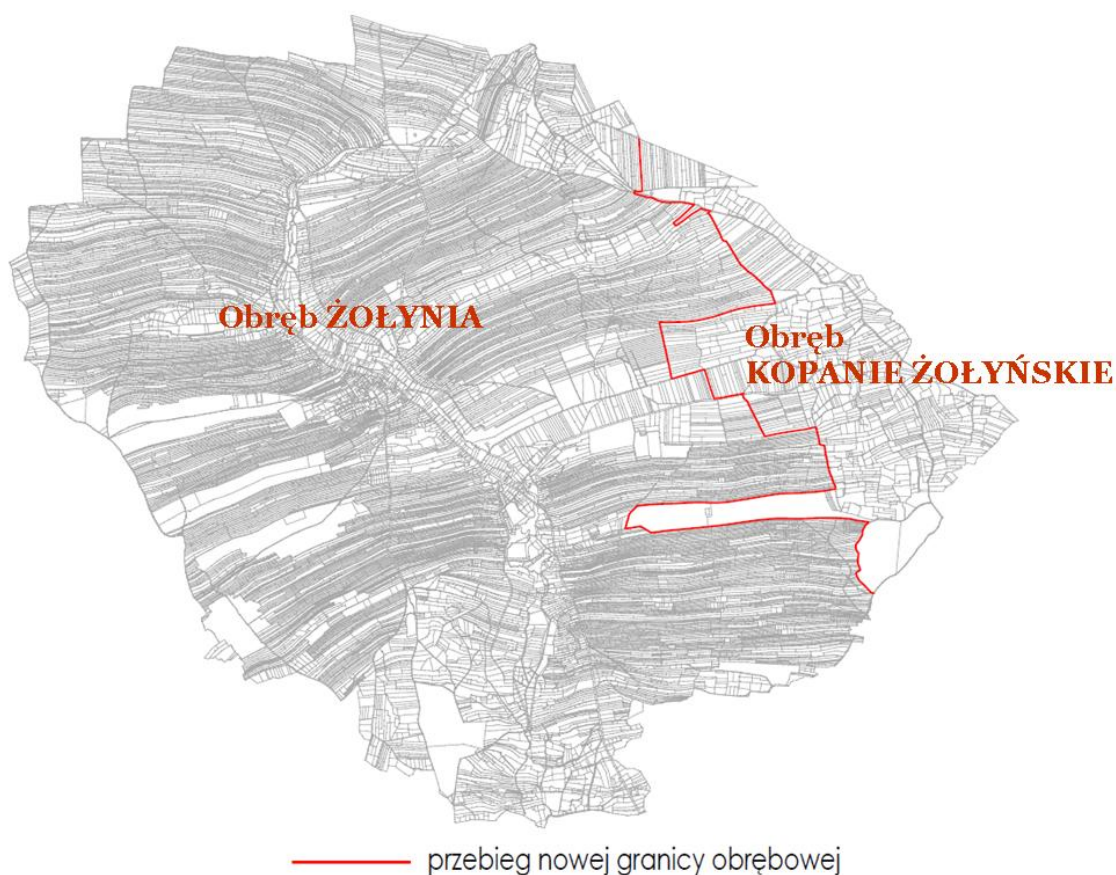
Miejscowość Żołynia ma zrównoważoną strukturę płci, z niewielką przewagą kobiet, które stanowią 50,24 % mieszkańców (mężczyźni 49,76%). Ta minimalna różnica powoduje, że na 100 mężczyzn przypada około 101 kobiet (dokładnie 100,95).

Budynki Urzędu Gminy w Żołyni – ul. Rynek 22 (po lewej część z połowy lat 70-tych XX w., po prawej z początku lat 80-tych). Wcześniej siedzibą urzędu był budynek dziś należący do Gminnej Biblioteki Publicznej (ul. Rynek 5)

POWIERZCHNIA TERENU OBJĘTEGO WNIOSEM

W celu wyznaczenia granic przyszłego miasta oraz geodezyjnego wyodrębnienia od Żołyni miejscowości Kopanie Żołyńskie będącej od 1 stycznia 2024 r. odrębną wsią (wcześniej były one przysiółkiem wsi Żołynia), Gmina Żołynia zleciła geodezyjne wyodrębnienie terenów Żołyni oraz Kopani Żołyńskich. Prace polegające na wydzieleniu nowego obrębu geodezyjnego wykonała Geores sp. z o.o. z siedzibą w Rzeszowie kierując się adresacją budynków, własnością gruntów oraz minimalizując konieczne do wykonania podziały nieruchomości. Koszt prac poniosła Gmina Żołynia, finansując je ze środków własnych w kwocie 38,5 tys. zł. Stosowny operat celem wprowadzenia nowego podziału do ewidencji gruntów i budynków został przekazany Staroście Łańcuckiemu jesienią 2025 r. Nowy obręb geodezyjny „Żołynia” przewidziany jako teren i granice przyszłego miasta posiada powierzchnię 3567,15 ha. Powierzchnie pozostałych obrębów geodezyjnych wynoszą odpowiednio: Brzoza Stadnicka – 838,44 ha, Kopanie Żołyńskie – 522,72 ha, Smolarzyny – 743,09 ha. Stosowne zaświadczenie Starosty Łańcuckiego potwierdzające zgodność danych o powierzchniach obrębów geodezyjnych Gminy Żołynia z operatem ewidencyjnym stanowi załącznik do niniejszego wniosku. Granice nowych obrębów geodezyjnych: „Żołynia” oraz „Kopanie Żołyńskie” przedstawia poniższa mapa.

KOSZTY JEDNORAZOWE I STAŁE PRZEPROWADZENIA ZMIANY

Zmiana statusu miejscowości Żołynia nie spowoduje wystąpienia kosztów stałych. Konieczne będzie wyłącznie poniesienie kosztów jednorazowych wprowadzenia zmian. Koszty jednorazowe dotyczyć będą zmiany oznakowania urzędu oraz nazw organów samorządowych na pieczęciach i tablicach urzędowych, a także aktualizacji bazy ewidencji gruntów i budynków. Szacunkowy koszt wprowadzenia tych zmian wyniesie około 15 tys. zł. Wydatki te zostaną poniesione ze środków własnych gminy, której budżet na rok 2026 po stronie dochodów zaplanowano na kwotę 52,9 mln zł (Źródło: uchwała budżetowa Gminy Żołynia na 2026 rok, z dnia 15 grudnia 2025 r. Nr XV/97/2025).

Do kosztów jednorazowych już poniesionych przez gminę zaliczyć można część z kwoty 38,5 tys. zł, przeznaczonej na geodezyjne wyodrębnienie terenów wsi Kopanie Żołyńskie oraz wsi Żołynia – obszaru przyszłego miasta. Do tego doliczyć można trudne do oszacowania koszty przeprowadzenia konsultacji społecznych oraz kampanii informacyjnej w sprawie Żołyni miasta (przygotowywanie i publikowanie artykułów informacyjnych, udział urzędników w spotkaniach). Wnioskujący o nadanie Żołyni statusu miasta mają nadzieję, że ostateczna decyzja w tej sprawie potwierdzi, że środki wydatkowane już na ten cel, wydano słusznie, celowo i gospodarnie.

WYNIKI KONSULTACJI SPOŁECZNYCH Z MIESZKAŃCAMI W SPRAWIE NADANIA MIEJSCOWOŚCI ŻOŁYNIA STATUSU MIASTA

Konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Żołynia dotyczące przywrócenia statusu miasta miejscowości Żołynia zostały przeprowadzone na podstawie uchwały Nr V/35/2024 Rady Gminy Żołynia z dnia 14 października 2024 r. w sprawie przeprowadzenia z mieszkańcami Gminy Żołynia konsultacji dotyczących przywrócenia statusu miasta miejscowości Żołynia (opublikowanej w: Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2024 r., poz. 4458). Konsultacje zostały przeprowadzone w okresie od dnia 15 listopada 2024 r. do dnia 31 grudnia 2024 r. we wszystkich sołectwach Gminy Żołynia (Brzoza Stadnicka, Kopanie Żołyńskie, Smolarzyny, Żołynia) i objęły wszystkich mieszkańców Gminy Żołynia, którzy byli w stanie własnoręcznie podpisać wypełnioną przez siebie ankietę. Formularz ankiety konsultacyjnej dostępny był na stronie internetowej Gminy Żołynia oraz we wszystkich jednostkach organizacyjnych gminy. Wypełnioną ankietę można było złożyć w formie elektronicznej przysyłając jej skan na adres e-mail Urzędu Gminy Żołynia oraz w formie papierowej składając ją w sekretariatach jednostek organizacyjnych gminy lub przysyłając listownie na adres urzędu gminy. Ankietowani wyrażali swoją opinię odpowiadając na pytanie: „Czy jest Pan/Pani za przywróceniem miejscowości Żołynia statusu miasta?” stawiając znak „x” przy jednej z wybranych przez siebie odpowiedzi. Do wyboru były trzy odpowiedzi: „jestem za”, „jestem przeciw”, „wstrzymuję się”.

Czynności związane z przeprowadzeniem konsultacji oraz ustalenie ich wyników wykonał zespół konsultacyjny powołany zarządzeniem Nr 53/2024 Wójta Gminy Żołynia z dnia 7 listopada 2024 r. w sprawie powołania zespołu do przeprowadzania oraz ustalenia wyników konsultacji społecznych dotyczących nadania statusu miasta miejscowości Żołynia, w składzie: 1) Waldemar Natoński, Sekretarz Gminy Żołynia - przewodniczący zespołu; 2) Monika Domka, Inspektor Urzędu Gminy Żołynia - członek zespołu; 3) Michał Rugar, Inspektor Urzędu Gminy Żołynia - członek zespołu.

Wyniki ogólne konsultacji:

Wpłynęło ogółem 316 ankiet w tym:

- 314 ankiet ważnych (w tym: 295 w formie papierowej i 19 w formie elektronicznej),
- 2 ankiety nieważne (zespół konsultacyjny uznał je za nieważne z powodów: braku złożenia podpisu w jednej ankiecie oraz niedokonania wyboru w drugiej ankiecie).

Wyniki w skali Gminy Żołynia

„jestem za” odpowiedziało 219 mieszkańców (69,7% ogółu głosujących)

„jestem przeciw” odpowiedziało 92 mieszkańców (29,3% ogółu głosujących)

„wstrzymuję się” odpowiedziało 3 mieszkańców (1,0% ogółu głosujących)

Liczba mieszkańców Gminy Żołynia (zameldowanych na stałe oraz czasowo) wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 roku wynosiła 7063 mieszkańców i w niej zawierała się liczba uprawnionych do udziału w konsultacjach, tj. osób, które były w stanie własnoręcznie podpisać wypełnioną przez siebie ankietę. W stosunku do ogółu mieszkańców gminy odsetek osób, które wzięły udział w konsultacjach wyniósł 4,45%.

Wyniki według sołectw Gminy Żołynia

Sołectwo Brzoza Stadnicka

„jestem za” odpowiedziało 6 mieszkańców (85,7% ogółu głosujących w sołectwie),

„jestem przeciw” odpowiedział 1 mieszkaniec (14,3% ogółu głosujących w sołectwie),

nie było osób, które odpowiedziały „wstrzymuję się” (0,0% ogółu głosujących w sołectwie).

Liczba mieszkańców Sołectwa Brzoza Stadnicka (zameldowanych na stałe oraz czasowo) wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 roku wynosiła 1158 mieszkańców i w niej zawierała się liczba uprawnionych do udziału w konsultacjach, tj. osób, które były w stanie własnoręcznie

podpisać wypełnioną przez siebie ankietę. W stosunku do ogółu mieszkańców tego sołectwa odsetek osób, które wzięły udział w konsultacjach wyniósł 0,6%.

Sołectwo Kopanie Żołyńskie:

„jestem za” odpowiedziało 7 mieszkańców (23,3 % ogółu głosujących w sołectwie),
„jestem przeciw” odpowiedziało 22 mieszkańców (73,3% ogółu głosujących w sołectwie),
„wstrzymuję się” odpowiedział 1 mieszkaniec (3,3% ogółu głosujących w sołectwie).

Liczba mieszkańców Sołectwa Kopanie Żołyńskie (zameldowanych na stałe oraz czasowo) wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 roku wynosiła 530 mieszkańców i w niej zawierała się liczba uprawnionych do udziału w konsultacjach, tj. osób, które były w stanie własnoręcznie podpisać wypełnioną przez siebie ankietę. W stosunku do ogółu mieszkańców tego sołectwa odsetek osób, które wzięły udział w konsultacjach wyniósł 5,66%.

Sołectwo Smolarzyny

„jestem za” odpowiedziało 0 mieszkańców (0,0 % ogółu głosujących w sołectwie),
„jestem przeciw” odpowiedziało 0 mieszkańców (0,0% ogółu głosujących w sołectwie),
„wstrzymuję się” odpowiedział 1 mieszkaniec (100,0% ogółu głosujących w sołectwie).

Liczba mieszkańców Sołectwa Smolarzyny (zameldowanych na stałe oraz czasowo) wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 roku wynosiła 697 mieszkańców i w niej zawierała się liczba uprawnionych do udziału w konsultacjach, tj. osób, które były w stanie własnoręcznie podpisać wypełnioną przez siebie ankietę. W stosunku do ogółu mieszkańców tego sołectwa odsetek osób, które wzięły udział w konsultacjach wyniósł 0,14%.

Sołectwo Żołynia

„jestem za” odpowiedziało 206 mieszkańców (74,6 % ogółu głosujących w sołectwie),
„jestem przeciw” odpowiedziało 69 mieszkańców (25,0% ogółu głosujących w sołectwie),
„wstrzymuję się” odpowiedział 1 mieszkaniec (0,4% ogółu głosujących w sołectwie).

Liczba mieszkańców Sołectwa Żołynia (zameldowanych na stałe oraz czasowo) wg stanu na dzień 31 grudnia 2024 roku wynosiła 4678 mieszkańców i w niej zawierała się liczba uprawnionych do udziału w konsultacjach, tj. osób, które były w stanie własnoręcznie podpisać wypełnioną przez siebie ankietę. W stosunku do ogółu mieszkańców tego sołectwa odsetek osób, które wzięły udział w konsultacjach wyniósł 5,9 %.

Protokół podsumowujący wyniki konsultacji z mieszkańcami Gminy Żołynia w sprawie przywrócenia statusu miasta miejscowości Żołynia podpisali wszyscy członkowie zespołu konsultacyjnego, stanowi on załącznik do niniejszego wniosku.

RYS HISTORYCZNY MIEJSCOWOŚCI ŻOŁYNIA

Najstarsze ślady bytności człowieka w rejonie Żołyni to głównie krzemienne narzędzia oraz ceramika użytkowa, pochodzące z IX tysiąclecia p.n.e., odnalezione w czasie badań archeologicznych prowadzonych w latach 80-tych XX wieku. O początkach Żołyni jako osady wiadomo bardzo niewiele. Precyzyjne ustalenie jej wieku przy aktualnym stanie badań i rozpoznaniu źródeł jest bardzo trudne. Opierając się jednak na przekazach z początków XVI wieku, można przyjąć, że osada, którą od początku nazywano Żołynią, ma korzenie sięgające co najmniej końca XV wieku. Pierwsza pisana historyczna wzmianka mówiąca o żołyńskim sołectwie pochodzi z 1508 roku. Informacja o tej wzmiance pojawia się w rozdziale „Początki Żołyni (do połowy XVII w.)” autorstwa prof. Jerzego Motylewicza, w obszernej, liczącej 688 stron, monografii pt. „Dzieje Żołyni” opublikowanej pod redakcją prof. Władysława Bonusiaka (Wydawca: Gmina Żołynia, wyd. II, Żołynia 2008 r.). Znany jest również dokument - przywilej na sołtysostwo, nadany 28 lutego 1575 roku przez Krzysztofa Pileckiego z Pilczy, pana i dziedzica w Łańcucie, traktowany przez niektórych historyków jako dokument lokacyjny Żołyni, ponieważ dotyczący wsi „na nowym korzeniu”. Jest w nim mowa o darowaniu Janowi Sikorskiemu, sołtysowi, należących do Pilecków lasów i dąbrów, położonych przy rzece zwanej Żołynią, po obu stronach tejże rzeki, by je wykarczował i lokował tamże na obu brzegach tej rzeki na prawie niemieckim magdeburskim wieś zwaną Żołynia oraz mieszkańców, kmieci i zagrodników. Tak więc otwartym pozostaje pytanie, kto pierwszy i kiedy urządził Żołynię na tzw. „surowym korzeniu”.

W tym miejscu warto zwrócić uwagę, że nazwę Żołynia jeszcze do niedawna wywodzono od żołędzi dębowych lasów otaczających osadę. To podejście znalazło nawet odzwierciedlenie w herbie Gminy Żołynia. Zmieniło się, kiedy w 2021 r. naukowego wyjaśnienia etymologii słowa Żołynia dokonał dr hab. prof. UJ Kazimierz Sikora, z Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, z Katedry Historii Języka i Dialektologii. Według jego opinii nazwa ta związana jest z działalnością gospodarczą człowieka i zawiera odniesienie do wytworów dawnej kultury materialnej, co jednoznacznie potwierdza dokumentacja materiałowa zgromadzona w kartotece Pracowni Onomastyki Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie. „Żołynia” kryje w nazwie słowiańskie prasłowo, występujące we wszystkich spokrewnionych ze sobą językach słowiańskich, będące odniesieniem do eksploatacji drewna i pozyskiwania z niego dziegiu, smoły (w procesie tzw. suchej destylacji) i potażu (z popiołu). Pochodzi bowiem niewątpliwie od staropolskiego rzeczownika zoła / zoł - popiół drzewny, wygotowany w wodzie dla uzyskania ługu (nazywano tak także sam pozyskany w ten sposób ług – używany powszechnie do prania i wyrobu mydła).

Losy Żołyni jako osady będącej składową prywatnych dóbr łańcuckich magnatów ściśle związane były z rodami panującymi w Łańcucie. Były to kolejno rody Pileckich, Stadnickich, Lubomirskich – którzy z części Żołyni uczynili miasto - oraz Potockich. W wieku XVI Żołynia liczyła już 470 mieszkańców. Krzysztof Pilecki, pierwszy znany właściciel Żołyni, jako zagorzały krzewiciel luteranizmu wybudował wówczas we wsi zbór kalwiński. Siedemdziesiąt lat później, w 1578 roku nastąpiła zmiana właściciela, Żołynia przeszła w ręce Stanisława Stadnickiego, bardziej znanego jako „Diabeł Łańcucki”. Po jego śmierci dobrami rodu zarządzali synowie: Zygmunt i Władysław. W miejscu zniszczonego pożarem zboru, wybudowali drewniany kościół, ale nie na długo. Wkrótce, podczas najazdu Tatarów w 1624 roku został spalony wraz z całą wsią, wielu żołyńiaków zginęło, pozostali dostali się do niewoli. Rok 1629 to kolejna zmiana właściciela Żołyni. Dysponujący znaczną fortuną, Stanisław Lubomirski przejął zadłużone dobra łańcuckie, w tym Żołynię. Lubomirscy bardzo dbali o rozwój swych posiadłości. W latach 1641-46 powstał nowy kościół w Żołyni, a sama wieś rozkwitła. Rok 1672 przerwał pomyślne lata. Wieś znów najechali Tatarzy, zniszczyli ją,

a kolejny już kościół spłonął. Kolejne nieszczęścia dotknęły wieś podczas wielokrotnych przemarszów wojsk saskich, szwedzkich, rosyjskich i polskich w czasie wojny północnej (lata 1701-1721) i wojny o sukcesję tronu (lata 1733-1735). Troska Lubomirskich o swe dobra pozwoliła jednak podnieść wieś z upadku. Żołynia stała się liczącym się w regionie ośrodkiem rzemiosła i handlu. Liczni rzemieślnicy: 45 tkaczy, 4 karczmy zajezdne, 2 browary, 4 młyny (według spisu z 1713 roku), produkowali na potrzeby lokalnego rynku i regionu, bo w miejscowości odbywały nie tylko targi, ale i jarmarki - wydarzenia handlowe o ponadlokalnym znaczeniu. Inną charakterystyczną dla Żołyni branżą usługową było szewstwo. Na przełomie XVII i XVIII w. na terenie Żołyni było 36 szewców. Były to już załążki miasta, którego powstanie okazało się tylko kwestią czasu.

Lubomierz (Żołynia Miasto) i Żołynia wieś na mapie z XVIII w. Warto zwrócić uwagę, że miejscowość oznaczono kołem tej samej wielkości, co dla Leżajskiego, Łańcuta, Przeworska, Sieniawy (koło przy prawej krawędzi mapy) oraz Sokołowa, mając na uwadze, że w kartografii wielkość symbolu punktowego odzwierciedla relatywną wielkość ośrodków osadniczych.

Rozwojowi Żołyni sprzyjało dogodne położenie na skrzyżowaniu uczęszczanych szlaków komunikacyjnych i handlowych z Łańcuta do Leżajskiego oraz z Sandomierza do Przeworska. Decyzja o założeniu Lubomierza w części wsi Żołynia była następstwem dotychczasowego rozwoju osady, wyrastała z potrzeb samej Żołyni i wsi do niej przyległych, ale przede wszystkim była przekalkulowana gospodarczo. Miasto musiało być ekonomicznie korzystne i przynoszące zyski majątności dziedzica. Oczywiście jego interesy musiały spleść się z lokalnymi potrzebami gospodarczymi sklepikarzy, handlarzy, rolników działających w otoczeniu miasta oraz licznych rzemieślników. Różnorodność rzemiosł w XVIII-wiecznej Żołyni stawiała ją w rzędzie takich miast jak Leżajsk, Łańcut, Przeworsk i wyżej niż Sokołów, Krzeszów i Radymno. Lubomirscy nadali części wsi prawa miejskie, herb i nazwę „Lubomierz”. W zamyśle organizatorów miasto miało być centrum określonej jednostki

gospodarczej. Miasta takie pełniły bardzo istotną rolę w latyfundiach magnackich, były ośrodkami administracyjno-gospodarczymi zespołów dóbr, które nie miały charakteru rezydencjalnego, jak np. Łańcut. Zamieszkiwała je niekiedy administracja i służba dworska niższego szczebla, a więc zarządcy, ekonomowie, administratorzy i strażnicy. Podstawowym zadaniem tych miast było organizowanie wymiany handlowej o zasięgu nieprzekraczającym granic dóbr. Ich rynki były miejscem zbytu przede wszystkim płodów rolnych z folwarków pańskich oraz w pewnym zakresie miejscowego rzemiosła. Pośredniczyły także niekiedy w kontaktach handlowych między dużymi ośrodkami miejskimi a otaczającym je zapleczem wiejskim. Do tej grupy miast należała m.in. Żółńia (Lubomierz). Jak zauważa prof. Józef Półwiartek w „Dziejach Żółńi”, uzyskała ona prestiżową pozycję w regionie z uwagi na podniesienie części wsi do rangi miasta i aż do połowy XIX w. przeżywała świetność w rozwoju gospodarczym i wywierała duży, pozytywny wpływ na rozległą okolicę wiejską.

*Żółńia na mapie józefińskiej Galicji, zwanej mapą Miega, sporządzonej w latach 1779–1783.
W środku rynku widoczny pierwszy żółński ratusz.*

Żółńia pomyślana jako duży ośrodek handlowy należała do grupy miast ziemi przemyskiej o największej przestrzeni rynków. Cecha ta widoczna jest do dziś: rynek w Żółńi zajmuje powierzchnię około 1,2 ha, rynek Leżajska – 1,3 ha, Łańcuta – 1,4 ha, Przeworska – 0,8 ha. Na żółńskim rynku od połowy XVIII wieku stał ratusz pełniący funkcje usługowe i administracyjne. Był to budynek parterowy, drewniany, kryty gontem z szerokimi podcieniami, w których swoje sklepy lokowali handlarze. Stanowił połączenie karczmy i zajazdu oraz siedziby władz miasteczka. W sali szynkowej, zwanej wielką obradowała rada miasta, w niej też urzędował burmistrz. W ratuszu przechowywano wzorce miejskich miar, było w nim również małe pomieszczenie dla policjanta pilnującego porządku w mieście.

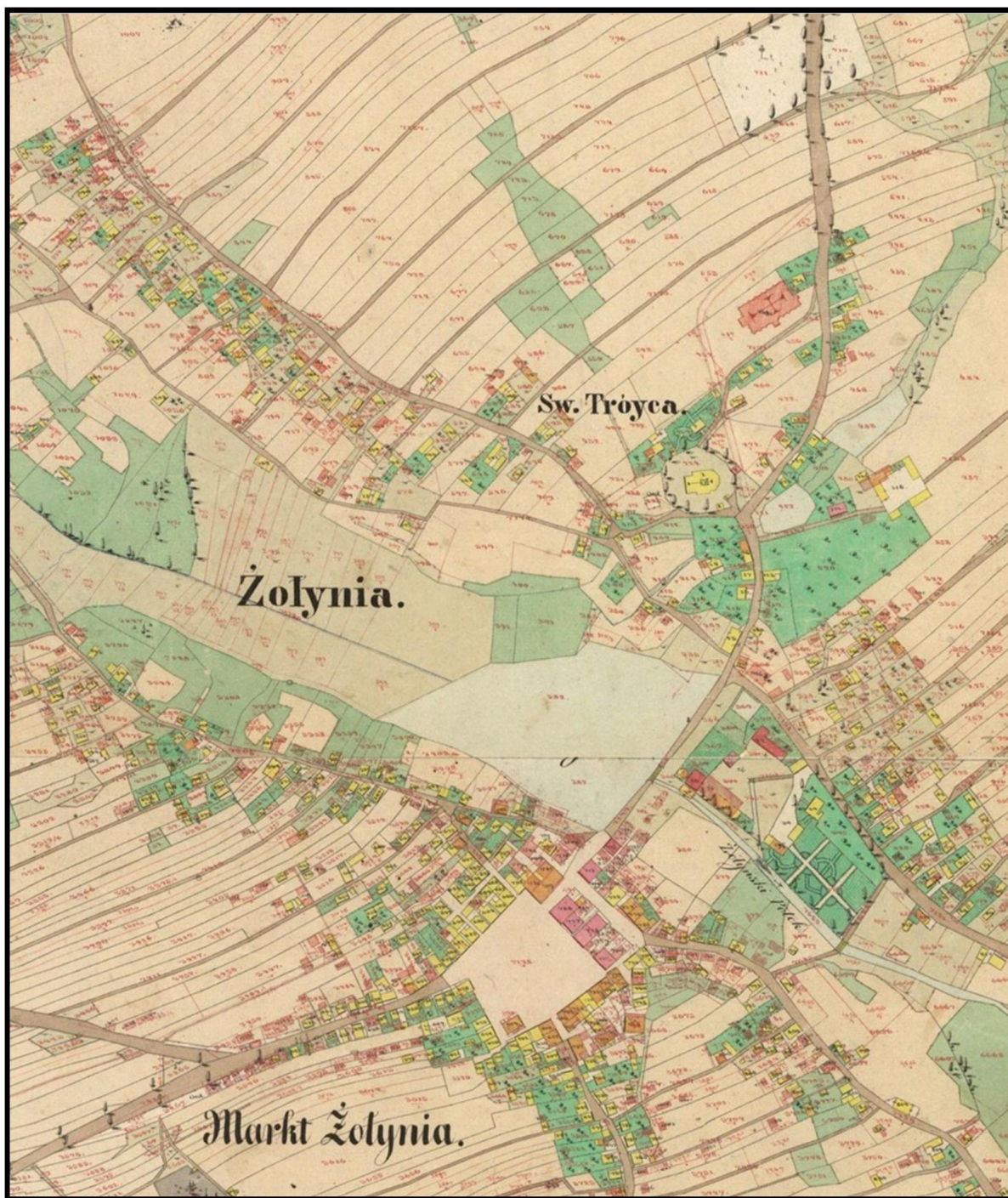
Solidne drzwi główne skierowane były na północ, ku traktowi, stanowiącemu dziś ul. Adama Mickiewicza. Na drzwiach przybijano ogłoszenia i zarządzenia dziedzicznego pana. W ratuszu była także piwnica pełniąca funkcję dominialnego aresztu dla Lubomierza i reszty dóbr żołyńskich. Na początku XIX w., po pożarze ratusz przeniesiono na południowo-zachodnią część rynku, dziś w pobliżu tego miejsca stoi urząd gminy. Ratusz ten rozebrano w roku 1847. Organizowane na rynku targi były jednym z najważniejszych przywilejów miejskich. Targi w Lubomierzu początkowo były w niedziele, natomiast od połowy XVIII stulecia dniami targowymi stały się środy i piątki. W 1873 roku zaborcze władze austriackie wyznaczyły miejscowe targi na czwartek, a tradycja czwartkowych targów trwa w Żołyni do dziś. Na targach w Lubomierzu w żywność i towary lokalnego rzemiosła zaopatrywali się mieszkańcy okolicznych wsi. Handlowali tu również szewcy i kowale z Sokołowa oraz garncarze z niedalekiej Medyni. Na jarmarki, które odbywały się każdego miesiąca przyjeżdżali kupcy z wielu miast, z bogatego Jarosławia, Łącuta, Rzeszowa, Leżajska, Sieniawy, Biłgoraja, Tarnobrodu i bardziej odległych miejscowości. Także kupujący przyjeżdżali z daleka. W Lubomierzu dwa jarmarki były najważniejsze: wiosenny - na Zwiastowanie, rozpoczynał się w dniu uroczystości (25 marca) i trwał do najbliższej niedzieli oraz jesienny - zaczynał się w niedzielę przed uroczystością Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, w tradycji ludowej nazywanej świętem Matki Bożej Siewnej, przypadającym 8 września i trwał do następnej niedzieli. W czasie gdy Lubomierz miał 12 jarmarków w ciągu roku, w Leżajsku było ich tylko pięć. Wspomniane wcześniej rozporządzenie austriackie z 1873 roku zniosło większość lubomierskich jarmarków, pozostawiając tylko cztery: wiosenny (przeniesiony na Niedzielę Palmową) oraz czerwcowy, sierpniowy i grudniowy.

Niewątpliwie miejska fizjonomia Żołyni ukształtowała się zanim łańcucki magnat wydzielił w centralnej jej części miasto i nazwał je Lubomierzem. Kiedy dokładnie wydzielono miasto tego dokładnie nie wiadomo, ponieważ jak dotąd nie natrafiono na jego dokumenty lokacyjne. Według współczesnych historyków Lubomierz powstał pomiędzy 1721 a 1735 rokiem. Jeden z dokumentów pochodzący z 1722 roku już mówi o Lubomierzu oraz o Wojciechu Strzelskim, który był gubernatorem miasteczka. W roku 1735 w księdze sądowej Brzozy Stadnickiej zapisano zdanie, które brzmi tak: „Aleksander Florian Stepniański, dóbr miasteczka Lubomierz, wsi Żołyńia i Brzoza administrator”. O Mieście Żołyńi wspomina również inwentarz z 1713 roku, co ciekawe, wymieniono w nim, że istnieje już w mieście ratusz. W monografii „Dzieje Żołyńi” prof. Józef Półcwiartek stwierdza, że nieznane są początki miasta i sprawca lokacji Żołyńi. Nie daje wiary twierdzeniu Jerzego Motylewicza, który w książce „Miasta ziemi przemyskiej i sanockiej w drugiej połowie XVII i XVIII wieku” podaje, że Lubomierz to założenie miejskie zrealizowane w latach dwudziestych XVIII wieku przez Teodora Lubomirskiego. Być może było więc tak, jak pisze Mieczysław Książek, autor publikacji „Zagadnienia genezy rozplanowania i typologii miast prywatnych XVI i XVII wieku w Południowej Małopolsce”, stwierdzając że układ urbanistyczny miasta Lubomierza wskazuje, iż owe miasto powstało pomiędzy 1665 a 1675 rokiem. W artykule opublikowanym na łamach miesięcznika Gminy Żołyńia („Fakty i Realia”, nr 9/2024) w artykule „Początki Lubomierza vel Żołyńi Miasta” Karol Fus wskazuje na wzmiankę o Żołyńskim Miasteczku, pochodzącą z roku 1685 i zapisaną w księdze wójtowskiej Łącuta z lat 1683-1687. Dotyczyła pobicia przekupki Celejowej z Łącuta przez solarza z Sokołowa, co miało miejsce na rynku w Żołyńi. Wspomniano tam o słupie oznaczającym wolność zakładania miasta nadaną przez marszałka wielkiego koronnego, a taki tytuł nosiło tylko dwóch przedstawicieli Lubomirskich z linii zamieszkałej w Łącucie byli to: Jerzy Sebastian Lubomirski oraz jego syn Stanisław Herakliusz Lubomirski, który dobra Łącuckie posiadał od 1667 roku. To korespondowałoby z twierdzeniem Mieczysława Książka o założeniu miasteczka w Żołyńi około roku 1675.

*Żołyń w drugiej połowie XIX wieku (na mapie dziewiętnastowiecznej Europy)
W południowo-zachodniej części rynku widoczny drugi żołyński ratusz.*

W obliczu wyżej przytoczonych faktów bezsprzecznym jest natomiast fakt posiadania przez część Żołyń miejskiej historii przez okres co najmniej dwustu lat. Pewnym jest również to, że Żołyń swój miejski wyróżnik utraciła w wyniku reformy administracyjnej przeprowadzonej w II Rzeczypospolitej w latach 1933-1934. Reforma ta miała na celu utworzenie jednolitej struktury gminnej dla całej Polski, poprzez wprowadzenie podziału na miasta i gminy zbiorowe. W dniu 1 sierpnia 1934 r. weszło w życie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 lipca 1934 r. o podziale powiatu łańcuckiego w województwie lwowskim na gminy wiejskie (Dz.U. z 1934 r., Nr 68, poz .597). Przesądzono w nim, że w

Żółńca na mapie katastralnej z roku 1849. Widoczne na niej również później naniesione zmiany, m.in. na północny-wschód od kościoła z 1622 r. zaznaczono nowy większy kościół (budowany w latach 1864-1886), pokazano również rozbudowaną synagogę, a także duże cmentarze – katolicki i żydowski.

powiecie łańcuckim tworzy się gminy wiejskie, w tym cyt.: „gminę Żółńca z siedzibą w Żółńcu; w skład tej gminy wchodzi następujące dotychczasowe gminy wiejskie: Brzoza Stadnicka, Rakszawa, Smolarzyny, Żółńca.” W ten sposób skończono z formalną etykietą miasta dla Żółńci. Zauważyć jednak należy, że od tego momentu wiejskość centrum Żółńci ograniczała się w zasadzie do jej statusu administracyjnego, bo miejscowość nigdy nie utraciła funkcji miastotwórczych i miejskiej fizjonomii. Warto pamiętać, że jeszcze w okresie II Rzeczypospolitej Żółńca była trzecim co do znaczenia i wielkości, po Łańcucie i Leżajsku,

ośrodkiem miejskim ówczesnego powiatu łańcuckiego. Po dziś dzień kierujący swe kroki w stronę żołyńskiego rynku mówią: „idę do miasta”, a dookreślenie „Miasto”, „Miasteczko” funkcjonuje na współczesnych mapach topograficznych.

Po pierwszym rozbiórze Polski w 1772 roku wieś Żołyńia i miasto Lubomierz znalazły się w zaborze austriackim. Na szczęście ów fakt, początkowo nie miał większego wpływu na sytuację gospodarczą wsi i miast. W 1788 roku w miasteczku odnotowano 270 rzemieślników, dla porównania w tym samym czasie w Łąncucie było ich zaledwie 133. Pod koniec XVIII wieku w Lubomierzu łącznie z jego przedmieściami funkcjonowało 180 tkaczy. Bazując na tradycjach tkackich, na początku XIX wieku utworzono manufakturę sukienniczą, z czasem jednak upadła nie wytrzymując konkurencji. Kiedy Austriacy wybudowali w latach 1795-1810 nową drogę z Rzeszowa do Przemyśla (dzisiejsza droga krajowa DK 94), dawny trakt handlowy wiodący przez Żołyńię stracił na znaczeniu. Niedługo po przejściu dóbr łańcuckich przez ród Potockich, które w 1810 roku swojemu wnukowi Alfredowi Potockiemu darowała opuszczając Łącut Izabela Lubomirska (z Czartoryskich), nowy dziedzic zmienił nazwę miasta. W miejsce Lubomierza pojawiła się Żołyńia Miasto, która w ciągu kilkudziesięcioleci wyparła pierwotną nazwę. Wpływ na rozwój miejscowości miało ulokowanie w połowie XIX wieku oddziału kawalerii liczącego od 200 do 300 żołnierzy, stacjonującego w Żołyni do I wojny światowej. Koszary CK Armii zlokalizowane były na terenie wsi, tuż przy granicy z miastem. Pobyt tego wojska znalazł odbicie w miejscowym nazewnictwie. Miejsce po koszarach do dziś mieszkańcy określają jako Kasarniska (od niem. Kaserne – koszary, w jęz. słowackim, serbskim, bośniackim: Kasarne). Parę kilometrów dalej jest zbiornik wodny nazywany Rajszulą (od niem. Reitschule – szkoła jazdy konnej) – w miejscu gdzie CK żołnierze doskonalili jazdę konną. Budynki koszarów niedługo po wojnie przejęli Żydzi i rozebrali na materiał budowlany. Bardzo interesującym epizodem z tego okresu jest funkcjonowanie w Żołyni w maju i czerwcu 1915 r. Ruchomego Szpitala Rezerwowego należącego do austro-węgierskiego IX Korpusu. Dla potrzeb tego szpitala w północnej części żołyńskiego cmentarza parafialnego urządzono kwaterę żołnierską, dla której dokładnie udokumentowanych jest 58 żołnierskich pochówków. Kwatera ta została zlikwidowana w 1938 roku w ramach akcji komasacji grobów żołnierskich, a wykopane z niej szczątki pochowano powtórnie w kwaterze wojennej na cmentarzu komunalnym w Łąncucie.

Jakkolwiek powstanie listopadowe przeszło w Żołyni bez większego oddźwięku, tak w powstaniu styczniowym 1863 roku żołyniacy brali już czynny udział. Powstańczy oddział zorganizował ówczesny proboszcz Żołyni ks. Paweł Sokalski. Ilu Żołyniaków uczestniczyło w powstaniu trudno określić, natomiast wiadomo na pewno że poległo ich 27. W roku 1867 Żołyńię miasto zamieszkiwało 1616 mieszkańców, z czego aż 63% stanowili Żydzi, obecni tu już od XV wieku. Jak podaje Alojzy Zielecki w „Dziejach Żołyni”, w roku 1880 w Żołyni miasteczku mieszkały 1834 osoby, w tym: 1071 Żydów, 678 Polaków wyznania rzymskokatolickiego, 80 Rusinów - grekokatolików oraz 5 Niemców - protestantów. Żydzi dominowali w Żołyni Mieście, w ich rękach skupiał się handel oraz liczne usługi. Żołyńia była siedzibą dużej wyznaniowej gminy żydowskiej obejmującej swoim zasięgiem Żołyńię i czternaście sąsiadujących z nią wiosek: Białobrzegi, Biedaczów, Brzozę Stadnicką, Chodaczów, Czarną, Dąbrówki, Gwizdów, Kopanie, Korniaktów, Laszczyny, Rakszawę, Smolarzyny, Zalesie i Zmysłówkę. W sąsiedztwie rynku wybudowano synagogę, istniał również żydowski cmentarz, rytualna łaźnia oraz szkoła wyznaniowa. Synagogę z inicjatywy okupanta rozebrano w okresie II wojny światowej, po deportacji i wymordowaniu żołyńskich Żydów przez hitlerowców w roku 1942. Wówczas zniszczony został również cmentarz żydowski, częściowo odtworzony w latach 90-tych XX w. Przewaga Żydów w Żołyni mieście sprawiała, że wybory do rady gminnej miasta kończyły się zwycięstwem Żydów. W radzie wybranej w 1914 r. na osiemnastu radnych, dwunastu stanowili Żydzi. To właśnie względy polityczno-narodowościowe były między innymi przyczyną wystąpienia w dniu 1 kwietnia

1919 r. przez zarząd gminy Żołynia miasto z wnioskiem do Starostwa Powiatowego w Łańcucie o przyłączenie gminy Żołynia wieś do gminy Żołynia miasto. Starania te po licznych perypetiach ostatecznie zakończyły się fiaskiem, a koniec miasta i stworzenie jednego wiejskiego organizmu przypieczętowany został przez reformę podziału administracyjnego kraju, przeprowadzoną w latach trzydziestych XX w.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że rzymsko-katolicka Parafia Żołynia była również bardzo duża. W drugiej połowie XIX wieku obejmowała rozległy teren i rozciągała się również na Białobrzegi, Biedaczów, Brzozę Stadnicką, Gwizdów, Rakszawę, część Korniaktowa i Zmysłówki. Kiedy stara, drewniana świątynia nie była już w stanie pomieścić ponad 13 tysięcy wiernych, zdecydowano o budowie nowego, większego kościoła. Zabiegi organizacyjne rozpoczęto w 1860 roku, sama budowa rozpoczęła się w 1864 roku i trwała 22 lata. Szybko pojawiły się głosy, że pierwotne plany należy zmienić i wybudować jeszcze większy kościół. Wywołało to otwarty konflikt z ówczesnym proboszczem. Parafianie w ciągu czterech lat wystosowali w tej sprawie aż 10 oficjalnych skarg. Zgodę na nowy projekt uzyskali w 1879 roku. Co ciekawe, i co pokazuje determinację i upór wiernych, powiększenie kościoła po rozpoczętej już budowie wymagało wzmocnienia fundamentów i rozbiórki części murów, wybudowanych już na wysokość 2 metrów. W spadku tamtych wydarzeń Żołyni pozostał kościół ogromny, wyjątkowy i z zachwycająco pięknym wnętrzem. Jego bryła to 62 m długości, 25 m szerokości, 22 m wysokości w nawie głównej, a wieża wraz z krzyżem sięga około 44 metrów. To jedna z największych świątyń Diecezji Przemyskiej. Można spotkać opinie, że pod względem wielkości zajmuje w niej drugie miejsce. Nie ma oficjalnego zestawienia potwierdzającego tę lokatę, jeśli jednak szukać kościołów wyższych lub zbliżonych kubaturowo, to prawdopodobnie tylko wśród świątyń Przemyśla, Jarosławia, Przeworska, Nowej Wsi i Leżajska.

W Żołyni dużą wagę, jak na owe, dawne czasy przywiązywano do nauki. Od początku XVI wieku istniała w Żołyni szkoła parafialna. W 1818 roku powstała 3-klasowa szkoła trywialna mieszcząca się w budynku wikařówki, do której uczęszczało około stu uczniów. W 1865 roku wybudowano nową szkołę, a w 1884 oddano drugi budynek szkolny. Pod koniec XIX wieku w zreorganizowanej 5-klasowej szkole pobierało naukę prawie sześciuset uczniów. W miarę spokojne, choć w niewoli austriackiej życie, przerwał wybuch I wojny światowej. Okupacja Żołyni przez wojska rosyjskie trwała od 13 września 1914 roku do 12 maja 1915. Rosjanie wycofując się spalili centrum Żołyni, domy żydowskie i Urząd Gminy wraz z archiwum. Wojenną niedolę dodatkowo potęgowały epidemie chorób oraz głód. Odzyskanie niepodległości odbyło się również z udziałem Żołyniaków walczących m.in. w legionach.

W okresie międzywojennym Żołynia była miejscowością powiatu łańcuckiego, należącego do województwa lwowskiego. Był to czas intensywnej działalności organizacji ruchu ludowego. W Żołyni funkcjonowały wówczas komórki Stronnictwa Ludowego oraz Związku Młodzieży Wiejskiej „Wici”. Społeczeństwo Żołyni cechowało ogromne poczucie własnej wartości i silny związek z miejscem urodzenia, co zaowocowało w 1928 roku Zjazdem Żołyniaków, którzy przybyli z kraju i zagranicy. Szacowano wówczas, że poza rodzinną miejscowością żyje około 1000 żołyniaków. Efektem zjazdu było powołanie Związku Żołyniaków. W 1929 roku Żołynię odwiedził prezydent Rzeczypospolitej Ignacy Mościcki, tłumnie przywitany na rynku przez mieszkańców wsi i okolic.

II wojna światowa zapisała się w okrutny sposób w dziejach Żołyni. Wymordowanie żołyńskich Żydów wywiezionych do obozu zagłady w Bełcu w roku 1942 oraz pacyfikacja wsi 4 czerwca 1943 roku to najtragiczniejsze wydarzenia z czasu tej wojny. Pacyfikacja, podczas której zamordowano 14 osób została przeprowadzona w odwecie za akcję żołnierzy łańcuckiego obwodu Armii Krajowej na żołyńskie więzienie. Akcja miała na celu uwolnienie aresztowanych członków AK i powiodła się, ale jak strasznym kosztem okazało się niedługo

potem. Żołyniacy i mieszkańcy okolicznych wiosek brali czynny udział w ruchu oporu, podejmując niejednokrotnie bohaterską walkę z hitlerowcami, tworząc placówki Związku Walki Zbrojnej, przekształcone w Armię Krajową i Straży Chłopskiej przekształconej w Bataliony Chłopskie. Silny ruch oporu na terenie gminy Żołynia stanowiły zwłaszcza Bataliony Chłopskie. Brały one udział w kilkudziesięciu akcjach zbrojnych, między innymi na urzędy gminne, mleczarnie, a także w akcjach porządkowych, likwidacji agentów i konfidentów niemieckich. Śródleśna polana w Żołyni wiosną 1944 roku stała się miejscem przeprowadzenia dwóch alianckich zrzutów lotniczych dla Armii Krajowej. Wylądowało tu sześciu cichociemnych, a podziemie otrzymało znaczne zasoby broni, amunicji i pozostałego wyposażenia wojskowego. Na terenie Żołyni wydawano prasę konspiracyjną. Okupacja hitlerowska zakończyła się 26 lipca 1944 roku, po wkroczeniu do Żołyni oddziałów radzieckich. Kolejną formą ruchu oporu, niemniej ważną jak tajne wojsko czy konspiracyjna prasa, stanowiło tajne nauczanie. W Żołyni tajne nauczanie prowadzono zarówno w zakresie szkoły podstawowej jak i średniej. W zakresie szkoły średniej naukę pobierały 93 osoby, byli to mieszkańcy Żołyni.

Ważniejsze wydarzenia z powojennej historii Żołyni to: utworzenie w 1945 roku szkoły średniej - Liceum Ogólnokształcącego, dziś im. Adama Mickiewicza, od 1974 r. zajmującego nowy budynek, elektryfikacja wsi w latach 50-tych, uporządkowanie rynku - reprezentacyjnej części wsi oraz budowa dużej fabryki, filii rzeszowskiej Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego w latach 70-tych, rozwój lokalnej spółdzielczości (banku, kółek rolniczych, gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”) oraz odznaczenie Żołyni w 1983 roku orderem Krzyża Grunwaldu za zasługi w walce z hitlerowcami i poniesione ofiary.

Reformą podziału administracyjnego kraju, która weszła w życie 1 stycznia 1973 roku, w miejsce gromad powołano gminy. W skład Gminy Żołynia weszły następujące miejscowości: Bikówka, Brzoza Stadnicka, Jagielnie, Kopanie Żołyńskie, Smolarzyny, Zakęcie i Żołynia. Z dniem 2 lipca 1976 roku Gmina Żołynia powiększyła swoje granice. W skład gminy włączono obszar zniesionej Gminy Rakszawa. Do Gminy Żołynia włączono rakszawskie sołectwa: Rakszawa, Rakszawa Kąty, Węgliska oraz obręb geodezyjny Wydrze. Siedzibą gminy i jej urzędu była miejscowość Żołynia. Taki stan trwał do 1 stycznia 1982 roku, kiedy to na nowo powołano Gminę Rakszawa, wyłączając z obszaru Gminy Żołynia wyżej wskazane tereny rakszawskie.

Najnowsza historia Żołyni po upadku ustroju socjalistycznego i przemianowaniu w 1989 roku Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na III Rzeczpospolitą, to trwający do dziś okres przemian społeczno-gospodarczych, który przyniósł upragnioną demokrację i samorządność. Okres 35 lat odrodzonego samorządu bardzo dobrze wykorzystano w Żołyni. Najważniejsze osiągnięcia inwestycyjne i gospodarcze w tej miejscowości to gazyfikacja wsi, kompleksowe wyposażenie miejscowości gminy w sieć wodociągową i kanalizacji sanitarnej oraz budowa oczyszczalni ścieków, termomodernizacja wszystkich budynków komunalnych, rozbudowa i modernizacja bazy placówek oświatowych, uruchomienie żłobka, budowa nowej siedziby dla Gminnego Ośrodka Kultury w Żołyni (z salą widowiskowo-kinową dla 300 osób), modernizacja Stadionu Gminnego w Żołyni (budowa nowego boiska trawiastego, oświetlonego boiska treningowego z nawierzchnią sztuczną, trybuny oraz piętrowego budynku socjalnego, w którym funkcjonuje siłownia), budowa i rozbudowa zbiorników rekreacyjno-rekreacyjnych, modernizacja bazy rekreacyjno-sportowej (budowa boiska Orlik, boisk wielofunkcyjnych, budowa i modernizacja kortów tenisowych, strzelnicy sportowej, budowa placów zabaw przy szkołach, boisk do siatkowej piłki plażowej, fitness parku, sztucznego lodowiska zamienionego następnie na boisko do unihokeja), rozbudowa i modernizacja dróg gminnych, budowa targowiska gminnego w Żołyni, rewitalizacja przestrzeni rynku w Żołyni (nasadzenia zieleni, mała architektura z fontanną, nowe nawierzchnie asfaltowe i brukowe, nowe oświetlenie i miejsca parkingowe), telefonizacja

i gazyfikacja miejscowości gminy, rozbudowa i modernizacja remiz OSP, działalność społeczno-kulturalna oraz wydawnicza gminy, która zaowocowała wieloma interesującymi pozycjami książkowymi, dokumentującymi głównie historię miejscowości Gminy Żółnia.

Powyżej: odrys pieczęci Żółni-miasta z 1867 roku oraz metalowa tabliczka nagrobna na cmentarzu parafialnym w Żółni z inskrypcją: „Obywatelka Miasta Żółnia”

Zabytkowa skarbona Stowarzyszenia Miasteczka Żółnia z datą: 21 lipca 1869 roku

ZABYTKI ARCHITEKTONICZNE, KULTUROWE, WYZNANIOWE, CHARAKTER I STAN TECHNICZNY ZABUDOWY

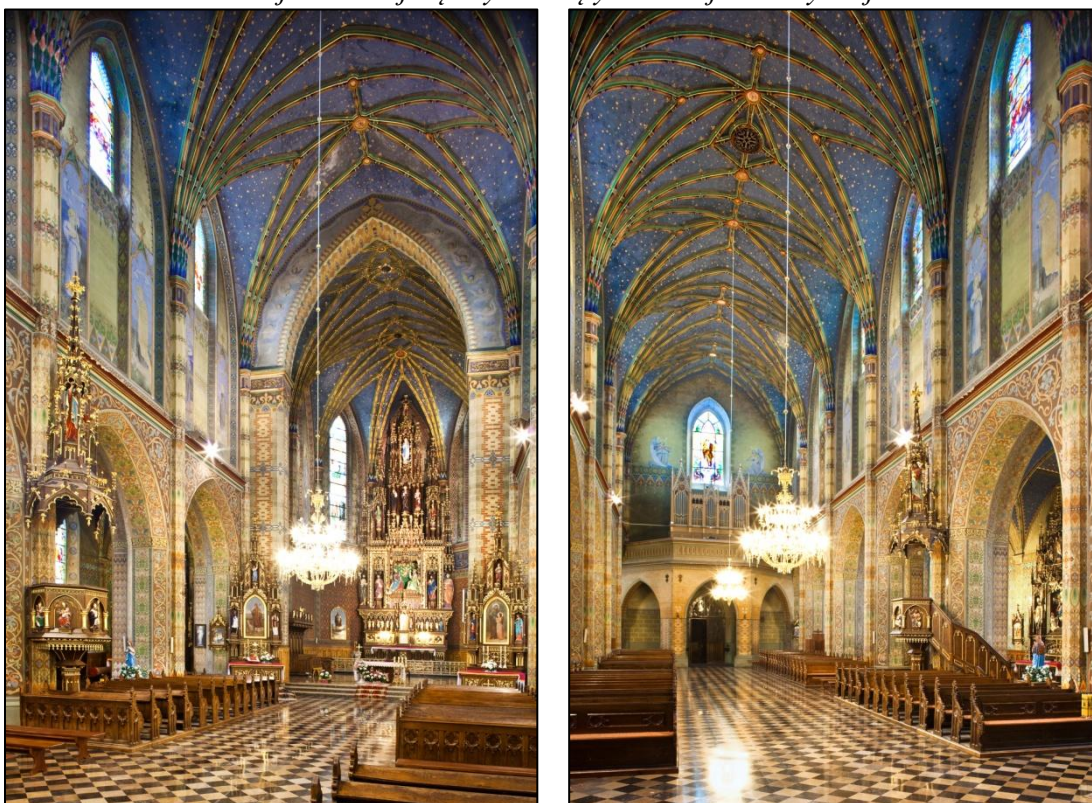
Jednym z podstawowych filarów tworzących wspólną tożsamość mieszkańców samorządowych gmin i ich miejscowości, jest wspólna tożsamość kulturowa. Historyczny aspekt kultury czyli dziedzictwo kulturowe wyrażone jest w historii danego obszaru. Dziedzictwo to jest ważnym czynnikiem życia i działalności człowieka. Stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich oraz żyjących pokoleń.

Żołynia to miejscowość o bogatej przeszłości, co znajduje odzwierciedlenie w jej zabytkach architektonicznych, kulturowych i wyznaniowych. Kluczową rolę w budowaniu dorobku materialnego i kulturowego Żołyni przez długi czas pełniły jej związki z właścicielami dóbr łańcuckich. Za Pileckich lokowano miejscowość, Stadniccy „eksperymentowali” z reformacją – stąd epizod ze zborem kalwińskim w Żołyni, Lubomirscy utworzyli miasto, co przyczyniło się do jej rozwoju. Kolejny z możliwych rodów – Potoccy, m.in. częściowo fundowali obecny kościół i wspierali rozwój oświaty. Po rozbiorach Rzeczypospolitej Obojga Narodów, Żołynia wraz z ziemią łańcucką zostały częścią Galicji w zaborze austriackim. W okresie tym region rozwijał się gospodarczo, czego wyrazem były powstające młyny, browary, cukrownie oraz inne budynki przemysłowe, których część przetrwała do dzisiaj. Pomimo zmiany władzy obszar nadal stanowił część ordynacji Potockich. Zmieniło się to dopiero po jej likwidacji w lipcu 1939 roku. Po okresie zaborów pozostały w Żołyni nazwy: „Kasarniska” – dla terenu dawnych austriackich koszarów oraz „Rajszula” – dla miejsca wojskowej szkoły jazdy konnej. Bardzo cenną pozostałością po zaborcy z punktu widzenia historii Żołyni oraz jej badań, są pozostawione przez austriackich kartografów mapy: mapa józefińska powstała w latach 1779–1783 zwana mapą Miega oraz mapa katastralna z połowy XIX w. wraz z operatem. Przez cały okres rozwoju Żołyni, jedną z kluczowych grup mieszkańców stanowiła ludność pochodzenia żydowskiego, która wywarła znaczący wpływ na charakter miejscowości, Żołyni - miasta oraz regionu. Po eksterminowanych w czasie II wojny światowej Żydach pozostały w Żołyni żydowskie kamienice, budynek dawnej rytualnej łaźni oraz odtworzony cmentarz, na którym obecnie znajduje się 27 macew zebranych z terenu Żołyni. Nową synagogę, tuż po jej wybudowaniu z rozkazu okupanta rozebrano. Żydzi deportowani z Żołyni zostali zamordowani w 1942 r. w hitlerowskim obozie zagłady w Bełżcu. Na terenie tamtejszego pomnikowo-cmentarnego założenia metalowymi literami wskazano około 400 miejscowości, z których do Bełżca przywieziono ludność żydowską. Wśród nich widnieje również nazwa Żołynia. Dawnej społeczności żydowskiej Żołyni poświęcona jest rozbudowana strona internetowa dostępna w domenie www.zolynia.org prowadzona przez mieszkającego w Nowym Jorku dokumentalistę Michaela Millera. Jeszcze do niedawna funkcjonowało nowojorskie Stowarzyszenie Żydów Żołyńskich, którego główną działalnością było opiekowanie się tamtejszą kwaterą cmentarną, miejscem pochówku m.in. Żydów związanych z Żołynią. Dzięki wieloletniej wymianie korespondencji pomiędzy Waldemarem Natońskim - Sekretarzem Gminy Żołynia a ww. dokumentalistą informacje o społeczności żołyńskich Żydów są ustawicznie pogłębiane i publikowane. W pięknie wydany w 2018 roku albumie „Żołynia na starej fotografii – Mieszkańcy, uroczystości, życie codzienne” ukazało się kilka fotografii Żydów - Żołyńiaków opisanych z imienia i nazwiska. Wśród nich prawdziwa perełka, zdjęcie grupowe 42 osób należących do działającego w Żołyni Stowarzyszenia „Młodzież Hebrajska” (hebr. HaNoar HaIvri). Potomkowie żołyńskich Żydów odwiedzają Żołynię, miejscowy kirkut i spacerują po jej centrum, szukając tego, co pozostało po ich bliskich. Dzięki takim wizytom wiadomo np., że w Niemczech, w Kilonii, w formie pomnika Stolperstein, upamiętniono urodzoną w Żołyni Rosę Buchen (z domu Landesmann) przy Kronshagener Weg 4 (dawniej Eckernförder Straße 4) to jest w miejscu gdzie mieszkała wraz

projektu Tadeusza Popiela wykonali w 1914 roku: Jan Domański, malarz lwowski oraz Stanisław Dębicki i Antoni Trojnar. W roku 2025 polichromię tę gruntownie oczyszczono w prezbiterium oraz w nawach bocznych. Witraże projektu Tadeusza Popiela wykonano w Zakładzie Witraży Stanisława Gabriela Żeleńskiego w Krakowie. Ołtarz główny z 1899 roku, neogotycki, szafiasty projektu Tadeusza Wacława Munnicha ze Lwowa zrealizował Ferdynand Majerski z Przemyśla, dwa neogotyckie ołtarze boczne są autorstwa Antoniego Rogoziewicza z Przeworska, ołtarze w nawach bocznych, neorenesansowe wykonał Szczepan Gorczyński z Kańczugi, a stalle i konfesjonały rzeźbił Szczepan Konieczny. Ponadto świątynia posiada bogate wyposażenie ruchome: rzeźby, obrazy, ornaty z okresu XVIII-XIX wieku. Na uwagę zasługuje także dzwon z 1756 roku, fundacji Lubomirskich, odlany w ludwisarni Gdańskiej, sygnowany Joh(ann) Gott(fried). W kościele od 1991 roku znajdują się relikwie św. Jana z Kęt. Poniżej kościoła zlokalizowana jest zabytkowa plebania, a po drugiej stronie drogi wikarówka.

*Kościół parafialny pw. św. Jana Kantego w Żołyni z 2 poł. XIX wieku
to jedna z największych świątyń Diecezji Przemyskiej*

*Nawa główna żołyńskiego kościoła, widok na ołtarz główny oraz na prospekt organowy
Wysokość nawy w prezbiterium wynosi 21 metrów.*

Układ urbanistyczny miasta Żółńia - Rynek. Układ datowany od I połowy XVII wieku do 1919 roku. Zespół budynków remontowany w różnych okresach. Remonty obejmowały zmiany elewacji. Układ urbanistyczny bez zmian, wkomponowany w dawny układ przestrzenny. Tu na szczególną uwagę zasługują kamieniczki ujęte w wojewódzkim rejestrze zabytków oraz piętrowe kamienice: „Stachyrówka” i „Kamienica Dąbrowskich”.

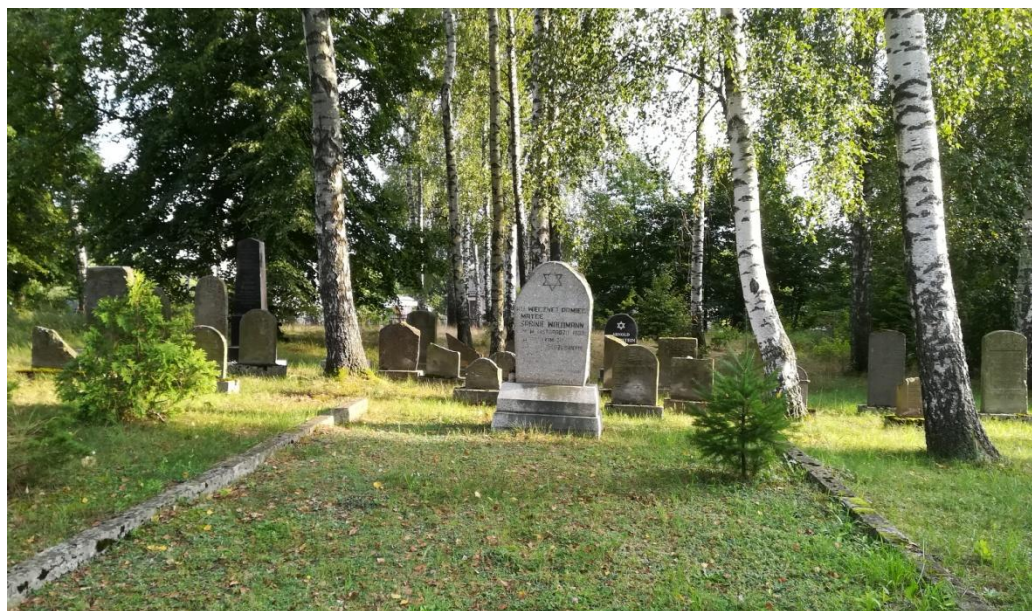
Kapliczki. Parafia w Żołyńi pierwotnie obejmowała szereg okolicznych wsi. Proboszczowi żołyńskiemu podlegała część Białobrzegów, Bud Łańcuckich, Brzóz Starnickiej, Smolarzyn, Rakszawy, Biedaczowa i Gwizdowa. Przy polnych drogach prowadzących z tych miejscowości postawiono wiele kapliczek i krzyży przydrożnych, wśród nich są kapliczki domkowe, szafkowe i słupkowe. W niektórych kapliczkach ocalała figuralna polichromia ścian. Wyróżniają się stare, murowane kapliczki przy ul. Smolarskiej oraz przy drogach odbiegających od ul. Raki w kierunku Brzóz Starnickiej. Na szczególną uwagę zasługują dwie: Kapliczka Świętej Trójcy usytuowana przy skrzyżowaniu ul. Adama Mickiewicza z tzw. sokołowskim gościńcem. Z początku XIX w., murowana, kryta gontem, najstarsza, niedawno gruntownie odrestaurowana, związana z powstaniem styczniowym. W niej gromadzono i przechowywano broń. Jako położona poza miastem stanowiła dogodny punkt kontaktowy powstańców i miejsce poczty polowej. Tu powstańcy mogli bezpiecznie pozostawić wiadomość o sobie, przed przekroczeniem granicy austriacko-rosyjskiej. Kapliczka Matki Boskiej Częstochowskiej przy tzw. sokołowskim gościńcu. Datowana na 1860 rok. Jedna z najładniejszych, drewniana, ozdobnie szalowana. Niedawno gruntownie odrestaurowana.

Młyn wodny drewniany. Zbudowany na przełomie XIX i XX wieku obecnie stanowi własność prywatną, jest w złym stanie technicznym i wymaga kapitalnego remontu.

Cmentarz parafialny. Położony powyżej kościoła, po obu stronach szosy Łańcut Leżajsk z okazałymi trzema prywatnymi kaplicami grobowymi, licznymi zabytkowymi nagrobkami oraz symboliczną mogiłą powstańców z 1863 roku. Stare pomniki nagrobne wykonane w indywidualnych formach, ze starannością i dbałością o szczegóły. Najstarszy jest nagrobek klasycystyczny Natalii Kotulińskiej (zmarłej 1824 roku) generałowej i marszałkowej polnej oraz jej syna, Karola C.K. porucznika (zmarł w 1822 roku). Najstarsza z kaplic wybudowana została w II połowie XIX wieku.

Cmentarz parafialny. Widoczne zabytkowe kaplice Góraków i Stachyrów.

Na kirkut ogrodzony w latach 90-tych XX w. powróciły macewy zebrane z terenu Żołyni

Kirkut. Założony w XIX wieku, usytuowany w południowo-zachodniej części Żołyni, za pierwszą linią zabudowy ulicy Adama Mickiewicza. W czasie II wojny światowej zniszczony przez Niemców. Odnowiony i uporządkowany dzięki staraniom Józefa Waldmana i jego żony

Zofii. Znajduje się tutaj blisko 27 macew, w tym jedna bardzo ciekawa i rzadko spotykana bowiem wykonana z marmuru i dwujęzyczna, z inskrypcjami w języku hebrajskim oraz niemieckim. Upamiętnia Deborah Wagner z d. Rappaport, zmarłą w 1887 roku.

Interesująco przedstawiają się również budynki mieszkalne objęte ewidencją zabytków. Na obszarze lokacji dawnego miasteczka zachował się szereg budynków obrazujących dawną małomiasteczkową zabudowę Żołyni. Szczególnie ciekawe są domy wzdłuż ulicy Adama Mickiewicza, zarówno drewniane o konstrukcji zrębowej oraz mniej lub bardziej okazałe murowane wille („Sławkówka”, „Cieślówka”, „Cierpiszówka”, „Pająkówka”). Zabytkową zabudowę można również znaleźć na pozostałych ulicach Żołyni. Szczególnie interesująco prezentują się:

- Willa Machówka (ul. Górska 8) wybudowana w stylu dworcowym w 1928 roku według projektu budowniczego Józefa Macha, obecnie pełniąca funkcję budynku administracyjnego Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego;
- murowany dom zakonny Zgromadzenia Sióstr Służebniczek NMP (ul. Raki 303), ufundowany około 1900 roku, niedawno odnowiony, obecnie siedziba Warsztatów Terapii-Zajęciowej z mieszkaniami treningowymi dla osób niepełnosprawnych;
- budynek dawnej Kasy Stefczyka (obecnie Banku Spółdzielczego, ul. Kmiecie 1), z 2. poł. XIX w., pięknie odrestaurowany w latach 2024-2025;
- murowana Szkoła Podstawowa im. św. Jana Kantego (ul. Adama Mickiewicza 59) .

Główna siedziba Banku Spółdzielczego w Żołyni, odnowiona w latach 2024-2025

Monumentalny kościół w Żołyni oraz jej inne zabytki stanowią bez wątpienia ciekawe przykłady lokalnej architektury. Mieszkańcy Żołyni dostrzegają potrzebę ochrony lokalnej architektury i czynią to, co widoczne jest w prowadzonych pracach restauratorskich. Przykłady z ostatnich lat to odnowa kamienicy „Stachyrówka” w rynku, budynku Banku Spółdzielczego przy ul. Kmiecie, kapliczek Świętej Trójcy oraz Matki Boskiej

Częstochowskiej oraz 14 lat realizacji projektu „Ołtarze przeszłości”, dzięki któremu na żołyńskim cmentarzu odnowiono blisko 30 zabytkowych nagrobków.

Bardzo ciekawym projektem realizowanym w Żołyni a dotyczącym również zachowania tożsamości kulturowej jest „Ocalić od zapomnienia - Historia Dąbrowskich”. Ma on na celu propagację dorobku rodzimych rzeźbiarzy i skupiony jest wokół kamienicy rodowej rodziny Dąbrowskich – żołyńskich rzeźbiarzy, znajdującej się na żołyńskim rynku pod numerem 1. Budynek zaprojektował i wybudował w latach 1923-29 Franciszek Dąbrowski, który prowadził tutaj znaną i cenioną pracownię snycerską. Dziełem dwupokoleniowej rodziny (Franciszka Dąbrowskiego oraz jego dzieci) jest ponad 100 ołtarzy wykonanych do kościołów w Polsce (w obszarze II RP), Rosji, Niemczech i Stanów Zjednoczonych. Ponadto Dąbrowscy są twórcami niezliczonej ilości mniejszych elementów wyposażenia świątyń - ambony, konfesjonały, stalle, feretryny, ławki, krzyże i inne.

Innym znanym twórcą, który działał w Żołyni jest Franciszek Frączek „Słońcesław” z Żołyni. To artysta malarz, rysownik, etnograf i ludoznawca, który od 1929 r. należał do grupy artystycznej „Szczep Rogate Serce” założonej przez Stanisława Szukalskiego – znanego polskiego artystę, rzeźbiarza i teoretyka sztuki, przewodzącego środowisku zwanemu także Szukalszczykami. Aktualnie Szukalszczycy wracają do szerszej świadomości. Tak Frączek, jak i Dąbrowscy to bez wątpienia postacie, wokół dorobku których Żołyńia będzie budować swoją markę na mapie regionu i kraju. Już daje się zauważyć, że dzięki nim jest mocno obecna w mediach regionalnych. Polskie Radio Rzeszów, Telewizja Polska S.A. Oddział Rzeszów oraz regionalne portale internetowe wielokrotnie relacjonowały już wydarzenia organizowane w Żołyni, związane z tymi artystami.

Inne wybitne, zasłużone osoby związane z Żołynią i rozpoznawane poza jej granicami to między innymi: - Stanisław Grocholski (ur. 6 czerwca 1860 w Żołyni) – polski malarz, grafik i ilustrator. Przedstawiciel monachijskiej szkoły malarskiej. Reprodukcje jego dzieł można było zobaczyć m.in. na łamach „Tygodnika Ilustrowanego”. Jego prace w terminie 21 listopada 2025 - 8 marca 2026 prezentowało Muzeum Narodowe w Lublinie, w ramach wystawy pt. „Monachijczycy. Gierymscy, Stryjeńska, Wierusz-Kowalski, Chełmoński i inni.” - Meir Rauch (ur. 15 października 1909 w Żołyni) wybitny szachista. Reprezentował Palestynę w VIII Olimpiadzie Szachowej latem 1939 r. w Buenos Aires. Był rekordzistą Izraela w grze symultanicznej z zawiązanymi oczami (8 graczy). - Burda Józef (ur. 15.07.1895 r. w Żołyni), działacz ruchu ludowego, kilkakrotnie aresztowany za działalność polityczną, z ramienia PSL poseł do Krajowej Rady Narodowej. - Jagusztyn Władysław (ur. 20.01.1915 r. w Żołyni) działacz ruchu ludowego, żołnierz podziemia niepodległościowego w okresie II wojny światowej, w latach 60-tych pełnił funkcję zastępcy Komisji Planowania przy Radzie Ministrów. Był posłem trzech kadencji, w latach 1957-1969.

W tym miejscu warto zwrócić uwagę, że Żołyńia to miejscowość o bogatych tradycjach kulturalno-oświatowych oraz ruchu ludowego. W grudniu 1943 r. w Żołyni, w domu „u Jasia na górcie” (przy dzisiejszej ul. Białobrzeskiej 114), odbyła się konferencja czołowych działaczy ludowych podokręgu rzeszowskiego, przybyłych z 9 powiatów inspektoratu rzeszowskiego Stronnictwa Ludowego „Roch”. Podczas tego forum myśli ludowej opracowany został memoriał, przekazany następnie kierownictwu Rocha. Był krytyką politycznej postawy centrali partii oraz wskazywał kluczowe dla terenu sprawy. Memoriał żołyński oraz to, co przez szereg lat działo się w domu przy dzisiejszej ul. Białobrzeskiej (drukowanie „Wieści”, działalność oświatowa, wychowawcza i konspiracyjna), to bardzo ciekawa i wciąż inspirująca karta historii.

Mieszkańcy Żołyni dbali i wciąż dbają o miejsca pamięci. Przy szkole podstawowej w 1910 roku stanął Pomnik Grunwaldzki, ukrywany pod ziemię w okresie okupacji hitlerowskiej, po wojnie ustawiony ponownie przy szkole. W 1957 r. na rynku wzniesli pomnik poświęcony pamięci Adama Mickiewicza. Kolejny postawiony w 1983 r. - również

w rynku - to Pomnik Ofiar Hitlerowskiego Terroru. Przy głównej alei cmentarza parafialnego stoją Pomnik Powstańców Styczniowych (najstarszy z żołyńskich pomników, postawiony tuż po powstaniu) oraz Pomnik Ofiar II Wojny Światowej zwany też Pomnikiem Katyńskim (którego początki sięgają lat tuż po zakończeniu wojny). W dniu 18 maja 2024 r. odsłonięto pomnik na historycznym polu zrzutowym Armii Krajowej „Paszkot 2” (przy tzw. sokołowskim gościńcu), gdzie akowcy dwukrotnie przyjęli zrzuty zaopatrzeniowe i gdzie (przy drugim zrzucie) wylądowało sześciu cichociemnych. Wydarzeniu patronował Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie, a pomnik powstał z inicjatywy Grupy Rekonstrukcji Historycznej „Ordon” Obwód Łańcut AK. Grupa ta zainicjowała również powstania kolejnego pomnika, odsłoniętego 28 lutego 2026 r. przy ul. Raki, koło dawnego domu zakonnego sióstr służebniczek NMP, a poświęconego siostrze Damazji Napiraj zwanej „aniołem opiekuńczym Żołyni”.

Żołyńskie pomniki, od lewej: Pomnik Adama Mickiewicza (z 1957 r., zdjęcie sprzed remontu) oraz Pomnik Grunwaldzki (z 1910 r.)

W przestrzeni Żolyni można podziwiać kilka pomnikowych drzew. Szczególnie interesująca i znana w szerokiej okolicy jest kilkusetletnia sosna rosnąca w pobliżu granicy z Białobrzegami. Gruby pień (jego obwód przekracza 400 cm) zdobi szafkowa kapliczka z 1956 r. z ludową pasyjką. Z sosną zwaną tu „grubą” lub „kępiastą” wiąże się legenda. Według przekazów ludowych w jej cieniu odpoczywał król Jan III Sobieski, kiedy z wojskiem podążał na odsiecz Wiednia zagrożonego przez Turków. Interesującym drzewem jest piękny w formie, rozłożysty i wiekowy już klon jesionolistny rosnący na żołyńskim rynku przy skwerze Gminnej Biblioteki Publicznej. Najciekawsze widoki i szerokie panoramy roztaczają się ze wznieśień nad ul. Kmiecie oraz za kościołem parafialnym. Najlepszy widok na zabudowę centrum Żolyni, w którym zauważyć można sporo wysokiej zieleni, roztacza się z położonego na górze cmentarza parafialnego.

Stan techniczny zabudowy Żolyni należy uznać za dobry, tak w materii zabytkowej jak i nieobjętej ochroną. Mocną stroną tej miejscowości jest uszanowanie i wykorzystanie

istniejących zasobów zabudowy historycznej, w tym piękne odrestaurowanie płyty rynku oraz szeregu kamieniczek, kapliczek, krzyży przydrożnych, polichromii żołyńskiej świątyni oraz zabytkowych nagrobków cmentarza parafialnego. Słabą stroną jest postępująca degradacja części zabytkowej architektury, bowiem w ciągu ostatnich 60 lat z krajobrazu Żołyni zniknęło ok. 70 % stanu drewnianych obiektów (część zostało przekazanych do skansenów w Kolbuszowej, Sanoku i Markowej). Razi również zaniedbany młyn wodny w Żołyni będący własnością prywatną, wymagający pilnej interwencji konserwatorskiej. Poziom nakładów finansowych przeznaczonych na prace remontowe i konserwatorskie, w tym pozyskanych na te cele dotacji, wciąż uznać trzeba za niski.

Dorobek kulturalny Żołyni pielęgnują, rozwijają i promują gminne placówki kulturalne – Gminny Ośrodek Kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna, placówki oświatowe oraz działające na terenie miejscowości stowarzyszenia. W Krajowym Rejestrze Sądowym odnotowanych jest 12 stowarzyszeń posiadających siedzibę w Żołyni oraz 2 stowarzyszenia zarejestrowane w ewidencji stowarzyszeń zwykłych prowadzonej przez Starostę Łańcuckiego. Te wspólne działania przyczyniają się do wzbogacania polskiej kultury. Gminny Ośrodek Kultury w Żołyni jest bardzo prężnie działającą instytucją. W Żołyni jego siedzibą jest nowy, bardzo duży budynek, dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Posiada windę, toalety dostosowane dla osób z niepełnosprawnością, drzwi w całym budynku są o odpowiedniej szerokości, brak progów. Klatka schodowa wyposażona jest w poręcze co ułatwia poruszanie się. Wśród stałych zajęć organizowanych przez GOK dla mieszkańców dostępne są m.in.: zajęcia kreatywne, zajęcia plastyczne, zajęcia taneczne, zajęcia teatralne, zajęcia wokalne, zumba, nauka gry na instrumentach, fitness, jujitsu, CIRCL Mobility oraz zajęcia aktywny senior. Kino funkcjonujące w sali widowiskowej GOK posiada profesjonalny system audio oraz projektor (przystosowany również do projekcji filmów 3D) i regularnie organizuje seanse filmowe dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych. W placówce tej działają zespoły taneczne śpiewacze oraz stowarzyszenia – Stowarzyszenie Kobiet w Żołyni, Straż Grobowa w Żołyni. W ramach Gminnego Ośrodka Kultury rozwinęła swoją działalność „Galeria naszych twórców”. Jest to stała forma działalności prowadzona od 1996 roku. Zajmuje się upowszechnianiem i promowaniem sztuki (malarstwa, fotografii, grafiki, wyrobów artystycznych, ceramiki, biżuterii itp.) poprzez organizację wystaw, prelekcji i wernisaży. W galerii wystawiane są prace zarówno artystów profesjonalnych jak i amatorów, wypowiadających się w różnych dziedzinach sztuki. Kluczem wyboru tematów wystaw są szeroko pojęte związki z Żołynią.

Od czerwca 2023 roku w Żołyni działa plenerowa Galeria „PoCo”, aktualnie zlokalizowana przy skrzyżowaniu ul. Górskiej i ul. Adama Mickiewicza, wcześniej prace wystawiono w uliczce prowadzącej od rynku w kierunku cmentarza żydowskiego. Prezentuje wielkoformatowe, artystyczne zdjęcia autorstwa uznanych i nagradzanych fotografików. Do końca lutego 2026 r. w galerii zorganizowano 15 wystaw, 14 różnych autorów. Każda z wystaw liczy kilkanaście lub więcej fotografii, co oznacza, że w czasie jej funkcjonowania w przestrzeni publicznej miejscowości Żołyni zaprezentowano już około 300 artystycznych, poruszających zdjęć.

Od jesieni 2024 roku Urząd Gminy Żołynia dysponuje systemem wystawienniczym pozwalającym na prezentacje wystaw plenerowych w przestrzeni rynku. System wykonany jest z aluminium anodowanego, posiada okrągłe podstawy betonowe i pozwala na ekspozycję 24 plansz formatu A0, zestawianych liniowo lub pod kątem. Aktualnie, w związku z trwającym rokiem Franciszka Frąćzka „Słońcesława” z Żołyni, przygotowywana jest retrospektywna wystawa malarstwa i rysunku tego artysty, która w okresie letnim będzie prezentowana na żołyńskim rynku.

Wystawa „Colours of Ostrava” w Galerii „PoCo” w Żółni (ul.Górska)

System wystawienniczy na żółńskim rynku – przygotowania do wystawy

Gminna Biblioteka Publiczna oprócz zaspokajania potrzeb czytelniczych i informacyjnych mieszkańców, gromadzenia, opracowywania i udostępniania zbiorów bibliotecznych, promuje czytelnictwo m.in. organizując Narodowe Czytania oraz prowadząc Dyskusyjny Klub Książki. Upowszechnia wiedzę, kulturę i naukę, wspiera edukację formalną i nieformalną prowadząc lekcje biblioteczne dla młodzieży, kursy dla seniorów, cykliczne spotkania z historią oraz chroni i popularyzuje lokalne dziedzictwo kulturowe, prowadząc działalność wydawniczą.

Działające w Żółni GOK i GBP to lokalne i ponadlokalne centra kultury i integracji społecznej. Z oferty tych placówek, w tym głównie z organizowanych wydarzeń - koncertów, spektakli, wernisaży, spotkań autorskich, korzysta wiele osób spoza terenu Gminy Żółnia.

Gmina Żołynia, głównie poprzez swoje placówki kultury od wielu lat prowadzi szeroką działalność wydawniczą. Na przestrzeni ostatnich 25 lat wydała kilkanaście książek, szeroko omawiających zagadnienia historyczne dotyczące gminy oraz miejscowości Żołynia. Stanowią one ważny element promocji miejscowości, podejmują społecznie istotne tematy, kultywują tradycję i zachowują lokalną historię. Bogata i różnorodna oferta wydawnictw obejmuje zarówno pozycje książkowe jak również wydania specjalne gazety żołyńskiej „Fakty i Realia”, które opracowane są z dbałością o szczegóły, poparte wnikliwą analizą tematu i wydane z edytorską starannością. Wydawany przez Wójta Gminy Żołynia miesięcznik „Fakty i Realia” ukazuje się nieprzerwanie od 28 lat dokumentując najważniejsze bieżące wydarzenia gminne oraz przypominając jej historię i tradycje. Wydawany jest na papierze oraz udostępniany w internecie. Gazeta jest bezpłatna dla czytelników.

Miesięcznik gminny „Fakty i Realia” drukowany jest w nakładzie 1 tys. egzemplarzy oraz udostępniany w internecie na stronie Gminy Żołynia

Gmina oprócz publikacji własnych uczestniczy również we współtworzeniu materiałów do wydawnictw innych placówek i organizacji (np. szkół, Banku Spółdzielczego, klubu sportowego, stowarzyszeń). Gmina może poszczycić się długą listą wydawnictw książkowych związanych z Żołynią, w większości obszernych i pięknie wydanych, sztych, w twardych oprawach (kolejność chronologiczna):

- 1) Monografia „Dzieje Żołyni” (688 stron, Wyd. 1 – 1998, Wyd. 2 poszerzone – 2008)
- 2) Sławię Cię moim wierszem (2001)
- 3) By zdarzeń nie zatarł czas - losy mieszkańców Żołyni w okresie II wojny światowej (2002)
- 4) Historia zamknięta w przydrożnych kapliczkach (2008)
- 5) Wczoraj i dziś Szkoły Podstawowej Nr 2 im. Batalionów Chłopskich w Żolyni (2008)
- 6) Żołynia na starej fotografii – Miejsca, ludzie, wydarzenia (2008)
- 7) LKS Błękit Żołynia na tle rozwoju sportu w gminie (2011)
- 8) Album „Kościół pw. św. Jana Kantego w Żolyni” (Wyd. 1 – 2011, wyd. 2 - 2018)
- 9) „Żołynia źródło artystycznych inspiracji” (2015)
- 10) Kwatera żołnierska z okresu I wojny światowej w Żolyni (2015)
- 11) Historia administracji w Gminie Żołynia (2016)
- 12) Żołynia na starej fotografii - W obiektywie Pawła Niemczaka i Bogdana Szczupaja (2017)
- 13) Żołynia na starej fotografii – Mieszkańcy, uroczystości, życie codzienne (2018)
- 14) Historia szkolnictwa w Żolyni (2018)
- 15) Piękny świat starych zabawek (2022)

- 16) Żołynia, Rynek 1, Kamienica Dąbrowskich (2021)
- 17) „Stanisław Grocholski: z Żołyni w świat” (2023)
- 18) Piękno w drewnie zakłète: życie i twórczość Franciszka Dąbrowskiego. Cz. 1, O chłopcu, który wyrzeźbił swoje marzenia (2023)
- 19) Piękno w drewnie zakłète: życie i twórczość Franciszka Dąbrowskiego. Cz. 2, Kraków - Przemyśl - Żołynia nauka, praca, miłość (2023)
- 20) 40 lat Klubu Honorowych Dawców Krwi Polskiego Czerwonego Krzyża w Żołyni (2024)
- 21) Straż Grobowa Żołynia (2025)
- 22) Historie zapomniane z Żołyni i okolic (2025)
- 23) Przyszań poetycka (2025)

Najważniejsze z wyżej wymienionych pozycji książkowych przekazuje się wraz z niniejszym wnioskiem organom rozpatrującym sprawę nadania Żołyni statusu miasta.

Zasób zabytków architektonicznych, obiektów kulturowych i wyznaniowych oraz zachowany, uporządkowany charakter zabudowy Żołyni świadczą o ciągłości rozwoju miejscowości i dojrzałości lokalnej wspólnoty w zakresie ochrony oraz wykorzystania dziedzictwa. Dziedzictwo to jest tu dobrze chronione i dokumentowane oraz aktywnie upowszechniane, stając się fundamentem tożsamości mieszkańców, przestrzenią integracji społecznej oraz źródłem dumy. Zachowany i pielęgnowany charakter Żołyni stanowi istotny argument potwierdzający jej miejski potencjał oraz zasadność ubiegania się o nadanie miejscowości statusu miasta. Powrót do miasta to naturalny etap rozwoju społecznego, kulturowego i przestrzennego miejscowości Żołynia oraz impuls do dalszego umacniania jej roli jako ponadlokalnego ośrodka życia społecznego i gospodarczego.

INFORMACJE DOTYCZĄCE STRUKTURY ZATRUDNIENIA W GMINIE

Mieszkańcy miejscowości Żołynia w znakomitej większości pracują poza rolnictwem. Miejscowość od dawna (30-40 lat) nie ma już charakteru ośrodka dwuzawodowców, którzy po pracy w usługach i przemyśle prowadzili niewielkie gospodarstwa rolne. Istniejące jeszcze gdzieś zagrody nie pełnią już swoich funkcji, budynki inwentarskie czy gospodarcze zostały rozebrane lub przeznaczone na inne cele. Według informacji za 2024 rok pochodzących z Banku Danych Lokalnych, blisko 90% pracujących mieszkańców Gminy Żołynia pracuje poza rolnictwem. W sektorze usługowym zatrudnionych było 53,3 % jej mieszkańców, w przemyśle - 34%. Odsetek zatrudnionych poza rolnictwem w samej miejscowości Żołynia jest jeszcze większy, a to z uwagi na dominujące w niej gleby o niskiej przydatności rolniczej. Gospodarujący jeszcze rolniczo to przede wszystkim mieszkańcy pozostałych wsi gminy: Brzózzy Stadnickiej, Kopani Żołyńskich i Smolarzyn. W ostatnich latach w Gminie Żołynia, obserwuje się pozytywne zjawisko rozwoju przedsiębiorczości, a co za tym idzie wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie gminy na koniec 2022 roku zarejestrowane były 507 podmioty gospodarki narodowej. Od 2018 roku liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Żołynia wzrosła o 104 tj. o 25,8 %, co było trzecim wynikiem w powiecie łańcuckim, jeśli chodzi o przyrost liczby podmiotów gospodarczych w stosunku do ich liczby w 2018 r. Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy dotyczy głównie sektora prywatnego, w którym liczba podmiotów w latach 2018-2022 wzrosła o 100 i wyniosła na koniec 2022 roku 483. W sektorze prywatnym, w ramach podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON, Główny Urząd Statystyczny wyszczególnia osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, spółki handlowe, w tym również spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, spółdzielnie, fundacje oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne. Zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych w gminie stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zarejestrowane w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, których liczba w 2022 roku wyniosła 416, tj. 86,1 % ogółu podmiotów sektora prywatnego. Ich liczba w stosunku do roku 2018 zwiększyła się o 96. Najwięcej zarejestrowanych na terenie Gminy Żołynia podmiotów gospodarczych w 2022 roku, zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności (PKD) wykonywało działalność gospodarczą według sekcji F (budownictwo) – 122 podmioty (24,1 % ogółu podmiotów) oraz sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) – 85 podmiotów (16,8 % ogółu). Na przestrzeni lat 2018-2022 największy wzrost liczby podmiotów wystąpił w sekcji F – o 36 podmiotów. W kontekście rozwoju turystyki, istotną kwestią jest liczba podmiotów prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii. Na przestrzeni lat 2018-2022 liczba podmiotów świadczących tego typu usługi na terenie gminy pozostaje stała - 7, stanowiąc w 2022 roku zaledwie 1,4 % wszystkich podmiotów zarejestrowanych na tym obszarze. W tym samym okresie czasu, wzrosła ilość podmiotów z zakresu działalności R - związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, z 11 w 2018 roku do 15 w 2022 roku.

Dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD oraz sektorów własnościowych zarejestrowanych na terenie Gminy Żołynia w 2018 i 2022 roku, przedstawia poniższa tabela. Należy zwrócić uwagę, że w sektorze „Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” na terenie gminy funkcjonowało tylko sześć podmiotów.

**Podmioty gospodarki narodowej wg sekcji PKD oraz sektorów własnościowych
zarejestrowane na terenie Gminy Żółynia w 2018 i 2022 roku**

Seksja PKD	Wyszczególnienie	Ogółem*		Sektor publiczny*		Sektor prywatny*	
		2018	2022	2018	2022	2018	2022
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	6	8	0	0	6	8
C	Przetwórstwo przemysłowe	39	49	0	0	39	48
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	4	4	0	0	4	4
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	1	1	1	0	0
F	Budownictwo	88	125	0	0	86	122
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	76	88	0	0	76	85
H	Transport i gospodarka magazynowa	38	45	0	0	36	43
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	7	7	0	0	7	7
J	Informacja i komunikacja	9	15	0	0	9	15
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	10	14	0	0	10	14
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	4	0	0	0	4
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	30	36	1	1	29	35
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	7	13	0	0	7	12
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6	6	2	2	4	4
P	Edukacja	15	16	8	8	7	8
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	13	22	1	1	12	21
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	11	15	2	2	9	13
S, T	Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	41	39	0	0	41	39
Razem		403	507	15	15	385	483

BIBLIOGRAFIA

- 1) „*Dzieje Żołyni*” pod redakcją prof. Władysława Bonusiaka (Wydawca: Wójt Gminy Żołynia, wyd. II, Żołynia 2008 r.);
- 2) „*Historie zapomniane z Żołyni i okolic*”, Waldemar Ostrowski (Wydawca: Gminna Biblioteka Publiczna w Żołyni, 2025 r.);
- 3) „*Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy*” (pod redakcją: Robert Krzysztofik, Mirek Dymitrow; Gothenburg: University of Gothenburg 2015);
- 4) „*Kościół pw. św. Jana Kantego w Żołyni*” Stanisław Cebula, Marek Gosztyła (Wydawca: Wójt Gminy Żołynia, wyd. II, Żołynia 2011 r.) ;
- 5) *Raport o stanie gminy za rok 2024* (opracowany w Urzędzie Gminy Żołynia);
- 6) Strategia Rozwoju Gminy Żołynia na lata 2023-2030 (uchwała Rady Gminy Żołynia z dnia 30 grudnia 2024 r. Nr VIII/63/2024);
- 7) Strategia rozwoju ponadlokalnego obszaru funkcjonalnego obejmującego gminy: Białobrzegi, Łańcut, Markowa, Rakszawa, Żołynia oraz powiat łańcucki do roku 2030 (uchwała Rady Gminy Żołynia z dnia 28 października 2025 r. Nr XIII/88/2025);
- 8) Projekt koncepcyjny zagospodarowania przestrzeni publicznej w centrum Żołyni, Tom I - Koncepcja redefinicji funkcjonalno-przestrzennej rynku w Żołyni (Wydział Architektury Politechniki Śląskiej, Gliwice 2024);
- 9) Projekt koncepcyjny zagospodarowania przestrzeni publicznej w centrum Żołyni, Tom II - Projekt koncepcyjny poprawy jakości przestrzeni publicznej w obszarze: rynek – kompleks oświatowy – targowisko gminne – kościół w Żołyni (Wydział Architektury Politechniki Śląskiej, Gliwice 2025);
- 10) „*Historia administracji w Gminie Żołynia*”, Leszek Zugaj (Lublin 2016);
- 11) Dane z: Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, Krajowego Rejestru Sądowego, Ewidencji stowarzyszeń zwykłych prowadzonej przez Starostę Łańcuckiego, Ewidencji Gruntów i Budynków prowadzonej przez Starostę Łańcuckiego, Ewidencji zabytków województwa podkarpackiego, Ewidencji ludności oraz Ewidencji zabytków prowadzonych przez Wójta Gminy Żołynia.

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW

- 1) Uchwała Rady Gminy Żołynia z dnia 14 października 2024 r. Nr V/35/2024 w sprawie przeprowadzenia z mieszkańcami Gminy Żołynia konsultacji dotyczących przywrócenia statusu miasta miejscowości Żołynia;
- 2) Zarządzenie Wójta Gminy Żołynia z dnia 7 listopada 2024 r. w sprawie powołania zespołu do przeprowadzania oraz ustalenia wyników konsultacji społecznych dotyczących nadania statusu miasta miejscowości Żołynia;
- 3) Obwieszczenie Wójta Gminy Żołynia z dnia 14 listopada 2024 r. o przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami Gminy Żołynia dotyczących nadania miejscowości Żołynia statusu miasta;
- 4) Zaświadczenie Starosty Łańcuckiego potwierdzające powierzchnie obrębów geodezyjnych Gminy Żołynia, w tym nowego obrębu geodezyjnego „Żołynia” wskazanego jako tereny i granice miasta Żołynia (w formie papierowej oraz na płycie CDR z uwagi na opatrzenie go podpisem elektronicznym);
- 5) Opinia Głównego Geodety Kraju potwierdzająca przebieg dotychczasowych granic Gminy Żołynia z rejestrem granic i powierzchni jednostek zasadniczego podziału terytorialnego kraju;
- 6) Mapa topograficzna w skali 1:25000 z zaznaczeniem granic gminy i siedziby jej władz – płyta CDR;
- 7) Mapa pt. „Ujednolicony rysunek studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Żołynia”, skala mapy 1:10000 – płyta CDR.

Do wniosku dołącza się również następujące publikacje książkowe:

- 1) Monografię: „*Dzieje Żołyni*” pod redakcją prof. Władysława Bonusiaka (Wydawca: Wójt Gminy Żołynia, wyd. II, Żołynia 2008 r.);
- 2) „*Historie zapomniane z Żołyni i okolic*”, Waldemar Ostrowski (Wydawca: Gminna Biblioteka Publiczna w Żołyni, 2025 r.);
- 3) „*Miasta zdegradowane i restytuowane w Polsce. Geneza, rozwój, problemy*” (pod redakcją: Robert Krzysztofik, Mirek Dymitrow; Gothenburg: University of Gothenburg 2015) – płyta CDR;
- 4) „*Kościół pw. św. Jana Kantego w Żołyni*” Stanisław Cebula, Marek Gosztyła (Wydawca: Wójt Gminy Żołynia, wyd. II, Żołynia 2011 r.);
- 5) „*Historia administracji w Gminie Żołynia*”, Leszek Zugaj (Lublin 2016) – płyta CDR;

- 6) Żołynia na starej fotografii – Miejsca, ludzie, wydarzenia (Żołynia 2008);
- 7) Żołynia na starej fotografii - W obiektywie Pawła Niemczaka i Bogdana Szczupaja (Żołynia 2017);
- 8) Żołynia na starej fotografii – Mieszkańcy, uroczystości, życie codzienne (Żołynia 2018);
- 9) Historia szkolnictwa w Żołyni (Żołynia 2018);
- 10) Piękny świat starych zabawek (Żołynia 2022);
- 11) Żołynia, Rynek 1, Kamienica Dąbrowskich (Żołynia 2021);
- 12) „Stanisław Grocholski: z Żołyni w świat” (Żołynia 2023);
- 13) LKS Błękit Żołynia na tle rozwoju sportu w gminie (2011).